

๕. บทวิเคราะห์

๕.๑ บูรณาการเพื่อชีวิต

"บูรณาการเพื่อชีวิต" เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมของบุคลากรจากส่วนกลางและในท้องถิ่น ร่วมกันระดมความคิด ความตั้งใจ และร่วมมือกันปฏิบัติทดลองจากโจทย์สถานการณ์จริง สรุปสังเคราะห์ได้เป็นหลักการพื้นฐาน ๗ ประการ ที่เป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ และตัวอย่างแนวทางปฏิบัติหรือเทคนิควิธีการอีกจำนวนหนึ่ง เกิดเป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตนเองและชุมชน มุ่งพัฒนาคนในฐานะเป็น"ปัจเจกบุคคล"ที่อยู่ร่วมในชุมชน มากกว่ามีฐานะเป็น"ทรัพยากรมนุษย์"ที่มุ่งตอบสนองต่อระบบอุตสาหกรรมภายนอก สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาของบุคคลและชุมชน

เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุและแนวทางการเกิดของ "บูรณาการเพื่อชีวิต" องค์ความรู้อื่นๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เป็นผลจากการดำเนินงานของโครงการ พบว่ามีประเด็นที่สำคัญดังนี้

๑. คณะนักวิจัยในฐานะฝ่ายประสานงานของโครงการเป็นผู้ที่ผลักดันงาน โดยอาจแบ่งงานเป็นสองส่วน ในช่วงแรกเป็นการจุดประกายให้เห็นปัญหาและความเชื่อมโยงของปัญหาการศึกษา ปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพ(หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม) และปัญหาชุมชน โดยการให้ความรู้ การประชุม การ"โส"(พูดคุยแลกเปลี่ยน)กัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันไปพร้อมกัน นอกจากนี้ทางโครงการได้ให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อเป็นทางเลือกแทนการสอนแบบท่องจำ
๒. บทบาทนักวิจัยในส่วนที่สองเป็นการติดตามและประสานงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุน โดยการออกเยี่ยมพื้นที่ จัดเวทีให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เป็นต้น ต่อมากระตุ้นให้มีการทดลองทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลย้อนกลับในทางบวก(positive feedback) ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆติดตามมาอย่างมากมาย แสดงให้เห็นถึงการเกิดฉันทะในการทำงาน
๓. ณ จุดนี้กิจกรรมที่เป็นกลไกในการเคลื่อนงานที่สำคัญคือ "การประชุมสัญจร" เป็นเวทีที่เกิดขึ้นใหม่ที่ผู้ร่วมโครงการแต่ละฝ่ายได้มาพบปะ แลกเปลี่ยนปัญหาของผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกันและกำลังทำในสิ่งเดียวกัน หรือคือการสร้างให้เกิดชุมชน(เช่นชุมชนวิชาการของครู) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ มีพลังมาก ยิ่งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำความดีจึงเป็นการสร้างสรรค์อย่างยิ่ง
๔. กล่าวโดยสรุป รูปแบบของโครงการคือการทำให้เห็นถึงสภาพปัญหา "ร่วมกันสร้างเป้า ไม่มุ่งเป้า" เมื่อมีเป้าหมายร่วมกันแล้วจึงให้แต่ละฝ่ายไปสร้างสรรค์งานตามที่ตนเองมีบทบาท การได้ทดลองปฏิบัติจริง เกิดความสุขจากการได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มต่างๆ

ทั้งเด็ก ชาวบ้าน และตัวครูเอง จึงเห็นศักยภาพและคุณค่าของกระบวนการ“บูรณาการเพื่อชีวิต” เกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินงานต่อและสร้างสรรค์งานรูปแบบใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมติดตามผล จากนั้นรวบรวมกลุ่มร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความสำเร็จและอุปสรรคปัญหา พร้อมกับมีการปรับเปลี่ยนแผนการทำงานร่วมกันเป็นระยะๆ โดยการทำความเข้าใจให้ความรู้ใหม่ ทดลองปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เกิดไปพร้อมๆกันเป็นกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม สิ่งที่สำคัญก็คือไม่ได้มีรูปแบบของ “บูรณาการเพื่อชีวิต” มาตั้งแต่ต้น ไม่ได้มีการกำหนดตายตัวว่าต้องทำอะไร รูปแบบเกิดขึ้นจากการเรียนรู้เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง

เงื่อนไขอื่นๆที่ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ

๑. การเลือก “การศึกษา” “ความหลากหลายทางชีวภาพ” และ “ชุมชน” ซึ่งมีความสำคัญจำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบัน มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ เป็นยุทธศาสตร์หลักของงาน ทำให้ภาคีต่างๆในสังคมมีโอกาสและช่องทางให้เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมได้มาก เป็นการสร้างเวทีร่วมในการทำงาน
๒. พื้นที่วิจัยเป็นพื้นที่ที่มีเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนคือโรงเรียนชุมชนอีสาน ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนคือสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา-อีสาน ซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางความคิด เป็นแหล่งการเรียนรู้ในพื้นที่จริง คณะครูอาจารย์ ชาวบ้าน และนักเรียนได้ประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากการได้ร่วมประชุม ร่วมกิจกรรม พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิด ทั้งกับ“ครูบา”(หรือปราชญ์ชาวบ้าน)และกับสมาชิก แต่การขยายผลอาจอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งอื่นเป็นจุดเริ่มต้น
๓. การประสานงานกับหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการในระดับจังหวัดเป็นระดับที่มีความเหมาะสม เนื่องจากมีอำนาจในการตัดสินใจและศักยภาพที่จะสร้างความมั่นใจในการทำงานของข้าราชการครูได้
๔. นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยหรือราชภัฏมีส่วนช่วยในการให้องค์ความรู้วิชาการสมัยใหม่ การแก้ปัญหาต่างๆทางเทคนิค เช่น ทักษะการเก็บข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ การประเมินผล เป็นต้น และเป็นกลไกหลักในการประสานงานเนื่องจากมีความคล่องตัวสูง อีกทั้งรูปแบบโดยรวมของงานเป็นกระบวนการเรียนรู้ ค้นหาองค์ความรู้ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละท้องถิ่น ภาคนักวิชาการจึงดูมีความเหมาะสมที่สุด การขยายผลจึงควรคำนึงถึงประเด็นนี้ ควรหาภาคีหรือองค์กรที่มีศักยภาพและความพร้อมในการกิจดังกล่าว ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นภาคนักวิชาการก็ได้

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของโครงการมีข้อจำกัดและอุปสรรคที่ทำให้ไม่ประสบผลเต็มที่ ในที่นี้ขอก้าวถึงประเด็นสำคัญหลักๆเท่านั้น

๑. ระบบการศึกษาแบบแพ้คัดออกและการศึกษาที่มุ่งผลิตคนเพื่อเข้าสู่ระบบจ้างงานที่คับแคบ อันเกิดจากทิศทางการพัฒนาประเทศที่ไม่อยู่บนฐานของตนเอง ทำให้ต้องมีการขยายการ

รับนักเรียนนักศึกษา ยังผลให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏไม่สามารถทำงานวิจัยได้

๒. ข้าราชการครูถูกกระทำให้ปฏิบัติตามคำสั่งมานาน การเปิดโอกาสให้คิดสร้างสรรค์งานเองจึงเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรก แม้จะมีการประกาศเป็นนโยบายบ้างแล้ว แต่ในระดับพื้นที่ยังไม่มีปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน หรือยังไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติได้
๓. หน่วยงานราชการระดับกลางในท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญ บางครั้งออกคำสั่งทำลายความมั่นใจของผู้ปฏิบัติโดยตรง การปฏิบัติงานแบบรวมศูนย์ทำให้ศักยภาพทางวิชาการในเชิงสถาบันต่ำลง
๔. เงื่อนไขอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เช่น การวัดและประเมินผลระบบเก่า เช่น การใช้ข้อสอบปรนัย การจัดลำดับโรงเรียนในอำเภอที่ผูกติดกับการให้ความดีความชอบ โรงเรียนยึดติดกับ “พื้นที่บริการ” ของตนเอง ไม่นิยมไปศึกษานอกเขตหมู่บ้านของตน ค่านิยมของชาวบ้านที่ต้องการให้บุตรหลานรับราชการหรือเป็นลูกจ้าง โรงเรียนชุมชนอีสานมีสมาชิกจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกที่เข้าถึงหลักการ เป็นต้น

เงื่อนไขปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ชี้ให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งมาเป็นพลังในการผลักดันงานซึ่งเป็นอนาคตของท้องถิ่นเอง ด้วย พร้อมกับการกระจายอำนาจในการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากร การศึกษา หรืออื่นๆ หากเห็นว่าการเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาของคนทั้งมวลเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของประเทศชาติ

๕.๒ การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ

การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการ ได้พิสูจน์ว่าการมีแนวทางการศึกษาที่ถูกต้องและชัดเจน จะทำให้สามารถเห็นและดึงเอาศักยภาพทั้งในส่วนของทรัพยากร องค์ความรู้ และจิตวิญญาณของความหลากหลายทางชีวภาพออกมาเป็นประโยชน์ได้ รูปแบบที่ค้นพบคาดว่าจะสามารถเป็นแนวทางเบื้องต้นในการแก้ปัญหาหลายประการ อาทิเช่น ก) การเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ ข) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพให้กับชุมชน เนื่องจากความรู้รวมไปถึงจิตวิญญาณของความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนที่เคยมีอยู่เริ่มสูญหายไป ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตและการไม่ตระหนักในความสำคัญ ค) การขาดแคลนบุคลากรทั้งในส่วนของการศึกษาและการอนุรักษ์ เพราะเป็นการปูฐานสร้างบุคลากรอย่างยั่งยืน ทั้งนักวิทยาศาสตร์ นักอนุกรมวิธานพื้นบ้าน(parataxonomist) และนักเทคนิคอื่นๆ ง) ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชีวภาพของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระดับนโยบายหรือระดับปฏิบัติ

ประเด็นหลักของหลักการและแนวทางในการดำเนินงานที่ค้นพบคือ

๑. โครงการได้รับความร่วมมือจากครูอาจารย์และชาวบ้านในกระบวนการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากครูและชาวบ้านได้มีความเข้าใจ สภาพปัญหา และประโยชน์จากกระบวนการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ จึงให้ความสำคัญในการเข้าร่วม
๒. สร้างความเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่นและนำภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นเข้ามาในระบบการศึกษา เป็นการสร้างการยอมรับต่อภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นว่ามีความสำคัญ ไม่ใช่แต่ในฐานะที่เป็นวัตถุพิบัติที่จะถูกแปลงและถ่ายทอดให้กับ“นักบริหารทรัพยากรชีวภาพ”หรือนักอุตสาหกรรม แต่มีฐานะเป็นกุญแจ เป็นเงื่อนไขที่เป็นศักยภาพของชาวบ้านในการนำประเทศไปสู่ความเข้าใจ การมีจิตวิญญาณ การนำไปใช้ และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเหมาะสมในบริบทของท้องถิ่น การละลายข้อเท็จจริงประการนี้ย่อมทำให้ไม่เกิดความยั่งยืนต่อความหลากหลายทางชีวภาพและการพัฒนาประเทศโดยรวม โดยนัยนี้มิได้หมายความว่าการศึกษาในรูปแบบนี้ปฏิเสธระบบความรู้สมัยใหม่ หากแต่เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาตะวันออกเข้ากับวิทยาการตะวันตกในร่วมกันแสวงหาพัฒนาความรู้ที่สร้างสรรค์ อยู่บนฐานของความเป็นจริงของประเทศ
๓. ปรับกระบวนการเรียนการสอนไปสู่ “บูรณาการเพื่อชีวิต” ที่มีการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสื่อในการเรียนรู้เป็นหลักการสำคัญ จึงเป็นระบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษารักษา และการฟื้นฟูความหลากหลายชีวภาพ
๔. ในกระบวนการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพนักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวข้องทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะมีส่วนช่วยในการเสริมความรู้วิชาการสมัยใหม่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้องค์ความรู้จากภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถให้ความช่วยเหลือพื้นที่ได้ด้วยการสนับสนุนเครื่องมือหรือทักษะในการศึกษาต่างๆอีกด้วย

เงื่อนไขอื่นๆที่ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ

๑. จุดแข็งของความหลากหลายทางชีวภาพคือ ความเป็น “วิถีชีวิต” ที่มีใช้การเป็นเพียงการเรียนรู้ทางวิชาการ อีกทั้งการมีความหมายที่กว้าง ครอบคลุมถึงทุกระบบนิเวศ ไม่เฉพาะแต่ป่าไม้ ใช้ได้ทั้งพื้นที่ในและนอกเขตอนุรักษ์ ทั้งพื้นที่สมบูรณ์และเสื่อมโทรม รวมความถึงชุมชนและวิถีชีวิตวัฒนธรรม มีช่องให้ภูมิปัญญาชาวบ้านและวิทยาการสมัยใหม่ การเป็นคำใหม่จึงมีความน่าสนใจในแวดวงนักวิชาการ เปิดโอกาสให้นักวิชาการออกมาสัมผัสพื้นที่
๒. ด้วยเหตุดังกล่าวความหลากหลายทางชีวภาพเป็นประเด็นที่แยบคาย เป็นยุทธศาสตร์ที่แหลมคมในการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน ควบคู่ไปกับการพัฒนาและเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถบูรณาการเข้าได้ในทุกรายวิชา โดยไม่จำเป็นต้องเป็นวิชาวิทยาศาสตร์(ส่งเสริมประสบการณ์

ชีวิต)เท่านั้น (ซึ่งเท่ากับเป็นการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วย)

๓. การเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าทางองค์กรชาวบ้านที่มีวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ตัวอย่างเช่นโรงเรียนชุมชนอีสาน ถือเป็นแนวทางที่ทำให้การดำเนินงานไปได้รวดเร็ว เนื่องจากสมาชิกเป็นชาวบ้านที่มีความเข้าใจ หรือสนใจในความหลากหลายทางชีวภาพเป็นพื้นฐาน เพราะเป็นต้นทุนชีวิตในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่การพึ่งพาตนเอง เช่นเดียวกับครูในโรงเรียน พบว่าครูที่ทำการเกษตรแบบพึ่งตนเองจะตระหนักและให้ความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่า สามารถเชื่อมโยงปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพกับปัญหาของชุมชนและการศึกษาได้เร็วและชัดเจนกว่าครูที่มีวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง

โครงการได้วิเคราะห์พบว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดที่สำคัญในการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนได้แก่

๑. การขาดฉันทะในการศึกษาค้นคว้าและสัญชาตญาณความไม่รู้อยู่ ระบบการศึกษาแต่เดิมที่มุ่งการท่องจำ มุ่งที่ความรู้ มากกว่าการเรียนรู้ทำให้ครูและชาวบ้านขาดฉันทะในการศึกษาและสูญเสียความสนใจใฝ่รู้ ซึ่งส่งผลไปถึงการขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การใช้เหตุผล และทักษะการใช้อุปกรณ์พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการไม่ให้ความสำคัญหรือคอยกับการเก็บข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่บอกถึงการเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงเวลา เหล่านี้เป็นอุปสรรคเบื้องต้นในการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ
๒. ครูผู้สอนบางคนความกลัวเป็นพื้นฐานประการหนึ่งคือ กลัวว่าจะตอบเด็กไม่ได้ ซึ่งจะมีมารุนแรงมากในการศึกษาชีววิทยา เนื่องจากสิ่งมีชีวิตในประเทศไทยซึ่งอยู่ในป่าเขตร้อนมีความหลากหลายสูงมาก หลายครั้งครูไม่พาไปสอนข้างนอกเนื่องจากเกรงว่าเด็กจะทราบตัวครูนั่นก็ไม่รู้เหมือนกัน ข้อจำกัดนี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการเอาความจริงเป็นที่ตั้งว่าไม่มีใครรู้ไปทุกอย่าง และเน้นเรื่องกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมคือร่วมเรียนร่วมรู้ไปพร้อมกัน
๓. ครูบางส่วนมีวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง แปรแยกออกจากธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่น ทำให้เห็นความสำคัญของการศึกษา องค์ความรู้ และการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนน้อย
๔. คำว่า "ความหลากหลายทางชีวภาพ" เป็นคำที่มีจุดแข็งหลายประการแต่ขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อน เนื่องจากเป็นคำที่ให้ความรู้สึกริชาการ แปรแยก ยาก เป็นเรื่องเฉพาะนักวิชาการ ทำให้ไม่สนใจ ไม่กล้าเข้าร่วม ดังนั้นอาจเลือกใช้คำที่ใกล้เคียงกัน เช่น ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี หรือคำท้องถิ่น เช่น สัมมะปี (ไทยอีสาน) สับพะซา (เขมร) แทน
๕. ขาดนักวิชาการที่เห็นสนใจ เห็นความสำคัญ ประเด็นความเชื่อมโยง และพร้อมที่จะเข้ามาในกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับครูและชุมชนท้องถิ่น นักวิชาการโดยมากมีทิศทาง

หรือorientationทางความคิด วิชาการ และวัฒนธรรมแปลกแยกจากฐานชุมชนท้องถิ่นของ
ไทย นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขส่วนตัว ภาระการสอน ระบบราชการหรืออื่นๆที่ไม่เอื้ออีกด้วย

โดยภาพรวมจะเห็นว่าโรงเรียนนั้นสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยศึกษาความหลากหลาย
ทางชีวภาพในชุมชนและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพใน
ท้องถิ่นได้ ถ้าได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม เช่น การร่วมสร้างโจทย์การศึกษาที่มีความหมาย
ต่อนักวิชาการและคนในท้องถิ่น การจัดอบรมฝึกทักษะการเก็บข้อมูล จัดหาอุปกรณ์ปฏิบัติการ
สร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงต่างๆ เป็นต้น การสนับสนุนนี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องวัสดุอุปกรณ์หรือ
เทคนิควิชาการหากแต่ยังต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่นๆไม่เพียงควรมองแต่ใน
โรงเรียนเท่านั้น

จุดบอดของการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยในประเด็นของการ
ศึกษาที่แยกส่วนออกจากวิถีชีวิตของคน ศึกษาเป็นระดับspeciesเป็นหลักจำเพาะโดดๆไม่มี
ความเชื่อมโยงเป็นระบบนิเวศ ขาดการศึกษาเจาะลึกเช่น การแพร่กระจาย ขนาดของประชากร
และสถานภาพด้านการอนุรักษ์ อาจแก้ไขได้หากนำการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพเข้า
ไปในโรงเรียน โดยเฉพาะการศึกษาเรื่องพืช

การสร้างเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้นักวิชาการใน
สถาบันดังกล่าว ได้รับรู้ปัญหาของชาวบ้านที่ต้องการความรู้ทางวิชาการเพื่อเสริมความแข็งแกร่ง
ของภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น เพื่อช่วยเป็นคำตอบ เป็นเหตุเป็นผลที่จะสร้างความมั่นใจในการ
ทดลองทำและค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นที่มาและจุดเริ่มต้นของงานวิจัยที่มีความ
หมายต่อโรงเรียนและชุมชน ที่คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงอย่างเท่าเทียมกันกับนักวิชา
การ มิใช่เพียงเป็นผู้ให้ข้อมูลเช่นเดิม

๖. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

๖.๑ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตนเองและชุมชน

การพัฒนาการเรียนรู้ตนเองและชุมชนด้วยการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน “บูรณาการเพื่อชีวิต” ในโรงเรียนประถมมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- ♦ ผลักดันให้เกิดแนวทางการวิจัยกึ่งพัฒนาที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตนเองและชุมชน โดยอาจใช้รูปแบบการศึกษา “บูรณาการเพื่อชีวิต” เป็นทางเลือกหนึ่งในการเริ่มต้นเพื่อค้นหารูปแบบ แนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย เพื่อขยายผลระดับเบื้องต้นในชุมชนท้องถิ่นที่มีความพร้อม มีการรวมกลุ่มในระดับผู้ปฏิบัติที่มีเป้าหมายมีความสนใจชัดเจน ต้องการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา ความหลากหลายทางชีวภาพ และชุมชน หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างน้อย โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันราชภัฏเข้ามามีบทบาทหลักในการกระจายแนวทางที่นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับจังหวัด เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับอื่นต่อไป

- ♦ พัฒนาครูให้มองเห็นสภาพวิกฤตการณ์ของการศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงกับวิกฤตการณ์ของสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดฉันทะในการทำงาน อันเนื่องมาจากการเห็นศักยภาพและคุณค่าของการเรียนการสอน “บูรณาการเพื่อชีวิต” ที่จะเข้าไปแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าวควบคู่ไปกับกระบวนการให้ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับหลักการและคำสำคัญของ “บูรณาการเพื่อชีวิต” ได้แก่ ก) กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ข) การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ค) การเรียนรู้โดยใช้ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสื่อ ง) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จ) การวิเคราะห์และบูรณาการหลักสูตร ฉ) ความเข้าใจภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น ช) การประเมินผลจากสภาพจริง โดยมุ่งเน้นแนวทางที่คาดว่าจะสามารถคาดหวังการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง เช่น อาจมีการรวบรวมรายชื่อครูที่ทำถูกต้องตาม “หลักการของหลักสูตรของกระทรวงอย่างแท้จริง” เพื่อเป็นประโยชน์ในแง่เป็นวิทยากรในการขยายผลแนวทางการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

- ♦ ประสานงานสร้างความเข้าใจกับบุคลากรในหน่วยงานการศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ผู้บริหารซึ่งเป็นกลไกสำคัญได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด เสริมสร้างให้เกิดความเชื่อมโยงกับกลุ่มนักวิชาการในสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรศาสนา และภาคธุรกิจเอกชน ก่อเกิดเป็นโครงสร้างที่

ักทอ เพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน ของทุกฝ่ายหรือองค์กรภาคี มีการแลกเปลี่ยนแนว
คิด ข้อมูล กิจกรรม ที่สนับสนุนให้เกิดกลไกการทำงานขึ้นในพื้นที่

- ♦ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านที่เข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษา ค้นหาหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง ร่วมกับทางโรงเรียน ควบคู่
ไปกับแนวทางการปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ครูไม่ยึดติดอยู่กับ“กรอบ”ของเนื้อหาและหลัก
สูตร

- ♦ นอกจากนั้นควรสนับสนุนให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เงื่อนไขปัจจัยต่างๆ เพื่อ
สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา “บูรณาการเพื่อชีวิต” เช่น การปรับปรุงวิธีการวัดและ
ประเมินผล โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องของการนำ portfolio เข้ามาใช้ให้เหมาะสมใน
การประเมินผลจากสภาพจริง และสร้างความเชื่อมโยงกับหลักการอื่นของกระบวนการเรียนรู้
“บูรณาการเพื่อชีวิต” โดยยึดหลักการประเมินผลจากสภาพจริง เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การ
ยกเลิกข้อสอบกลุ่ม และการจัดลำดับกลุ่มโรงเรียน เป็นต้น

- ♦ ส่งเสริมให้เกิดแนวทางการสร้างทัศนคติแม่แบบที่ว่า ชีวิตคือการเรียนรู้ และชีวิต การ
เรียนรู้ การศึกษา คือเรื่องเดียวกันหมด เพื่อสร้างให้ครูหรือคนทุกคนในสังคมสามารถจูงใจตัว
เองได้ ให้สอนตัวเองด้วยข้อเท็จจริงต่างๆ คนก็จะไม่จนความคิดตัวเอง เพราะเท่าที่ผ่านมาคนยัง
มองการศึกษาแยกออกจากชีวิตที่แท้จริง

๖.๒ ปฏิรูปกระบวนการศึกษา พัฒนาและเก็บรวบรวม องค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลาย ทางชีวภาพในชุมชน

- ♦ สร้างให้ครูตระหนักถึงความสำคัญ สภาพปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งใน
ระดับประเทศและในระดับชุมชน โดยให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีว
ภาพกับครูในโรงเรียนในระบบ โดยเชื่อมกับสถาบันการศึกษาที่มีองค์ความรู้ด้านความหลาก
หลายทางชีวภาพ เช่น นักวิชาการในองค์กรหรือ สถาบันการศึกษา ทั้งในระดับส่วนกลางและ
ระดับท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทและสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

- ♦ สนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการศึกษา
และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น “บูรณาการเพื่อชีวิต” ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมี
ส่วนร่วม เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ลดการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียนลงในระดับที่
เหมาะสม ส่งเสริมให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง บูรณาการเนื้อหา รายวิชาที่มีอยู่ใน
หลักสูตร และใช้ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสื่อ นำทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
(การตั้งคำถาม การแสวงหาคำตอบ การสังเกต การบันทึก การทดลอง การนำไปปฏิบัติ และการ

นำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่ม ฯลฯ) เข้าไปในทุกรายวิชา ไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น

- ♦ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนท้องถิ่น นำภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น เข้ามาในระบบการศึกษา โดยมีฐานะเป็นเงื่อนไขที่มีศักยภาพของชาวบ้านในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรชีวภาพในบริบทของท้องถิ่น ในขณะเดียวกันการประสานความร่วมมือกับกลุ่มชาวบ้าน นับเป็นกลยุทธ์ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพให้กับชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนอีกด้วย

- ♦ ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน ด้วยการจัดอบรมให้กับครูอาจารย์ในโรงเรียน และบุคลากรในหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจว่า การเรียนการสอน "บูรณาการเพื่อชีวิต" การสนับสนุนเครื่องมือวิทยาศาสตร์พื้นฐาน การประสานความร่วมมือกับส่วนต่างๆ นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

- ♦ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับนักวิชาการ ให้เข้ามาเห็นวิถีชีวิตชาวบ้านที่เกี่ยวข้องอยู่กับความหลากหลายทางชีวภาพอย่างแนบแน่น รับรู้ปัญหาของชาวบ้านที่ต้องการองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อมาเป็นคำตอบ เป็นเหตุผล ที่จะสร้างความมั่นใจในการทดลองทำและค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ครูอาจารย์ในโรงเรียน และชาวบ้าน เพื่อตอบสนองกับปัญหาด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศได้อย่างแท้จริง

สรุปแนวทางการขยายผลออกเป็น ๒ หลักการใหญ่ ดังนี้ แนวทางที่หนึ่ง การขยายจากระดับบนลงล่าง คือมีโครงสร้าง มีระบบที่เอื้อให้กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร บุคคลที่มีอำนาจในการสั่งการต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือให้การรับรอง โดยอาจจะอยู่ในรูปของโครงการต่างๆ ขึ้นมารองรับ หรือสนับสนุน รวมถึงการลดกรอบหลักสูตร แนวทางที่สอง การขยายตามแนวราบ คือระดับชุมชนและโรงเรียน หรือการขยายภายในโรงเรียน เนื่องจากแนวทางที่หนึ่งมีกรอบนโยบาย กฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและระยะยาว แนวทางที่สาม การขยายด้วยการเริ่มจากตัวเองแล้วขยายออกไป ด้วยการสร้างทัศนคติแม่แบบที่ว่า ชีวิต- การเรียนรู้- การศึกษา เป็นเรื่องเดียวกัน โดยการขยายกรอบความคิดของเราเอง คิดอะไรใกล้ตัวแต่ไม่ยึดติด คาดหวังคนอื่นให้น้อย เป็นการสร้างเครือข่ายที่เป็นธรรมชาติ

๗. ข้อคิดที่ได้จากการดำเนินโครงการ

- ♦ การปฏิรูปการศึกษาให้คนรู้จักตนเองและชุมชนท้องถิ่น เป็นการปฏิรูปทางความคิดจากฐานความคิดการพัฒนาตามแนวตะวันตก มาเป็นฐานของความจริงที่เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ เป็นการยกคนทั้งหมดทุกสาขาอาชีพขึ้นพร้อมกัน แต่การปฏิรูปการศึกษาเช่นนี้หรือแนวทางนี้ย่อมจะมีผู้เสียประโยชน์ และเกิดการลדתอนระบบอำนาจรวมศูนย์ การคาดหวังที่จะเกิดความเปลี่ยนแปลงจากศูนย์กลางเป็นไปได้น้อย คนชนบทเองจะต้องเรียนรู้ที่จะมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งการศึกษา-ความหลากหลายทางชีวภาพ-ชุมชนคือ สามยุทธศาสตร์หลักในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว
- ♦ ระบบในปัจจุบันไม่เอื้อและเป็นอันตรายยิ่งต่ออุดมคติและการเปลี่ยนแปลง การที่จะให้ครูที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์แนวตั้งมานาน คิดหรือทำสิ่งที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆทางการศึกษาแตกต่างไปจากเดิมนั้นย่อมเป็นการยาก และมักจะถูกเพื่อนครูหรือผู้บริหารมองว่าแปลกแยกมากกว่าเกิดการสร้างสรรค์
- ♦ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีศักยภาพและอัจฉริยภาพที่แตกต่างหลากหลาย การเรียนการสอน การประเมินผลที่เปิดกว้างและหลากหลาย ย่อมให้ออกาสเด็กได้พัฒนาและแสดงศักยภาพของตนออกมาได้อย่างเต็มที่
- ♦ ครูที่สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเข้าถึงหลักการ คือครูที่มีใจรักเด็ก ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง พยายามเข้าถึงหลักการมากกว่าเทคนิค เห็นปัญหา รู้จักตนเอง และไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของตนเป็นหลัก การนำเรื่องตำแหน่งทางวิชาการ เช่น อาจารย์ ๓ จะกระตุ้นและดึงครูได้ในระยะแรกเท่านั้น
- ♦ "ตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน" ถ้านักวิจัยต้องการให้ผู้ร่วมโครงการปฏิบัติอย่างไรก็ควรปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง จะเป็นการช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่ายดายขึ้น ดังนั้นนักวิจัยควรมีความซื่อสัตย์ต่องาน ซื่อสัตย์ต่อตนเองในอันที่จะคิดตัดสินใจลงมือพัฒนาปรับปรุงทัศนคติและแนวทางการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสูงสุด
- ♦ เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามศักยภาพและเงื่อนไขปัจจัยของโครงการ ผลที่เกิดมีความยั่งยืน และมีความสุขจากการทำงาน นักวิจัยที่พัฒนาควรจะต้องมีความคาดหวังที่เหมาะสมกับงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการยอมรับในความแตกต่างของความคิด(ไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วย) ความเข้าใจว่าปัญหาเป็นธรรมชาติของงานควรมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงบางอย่างต้องใช้เวลาเพื่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ บางอย่างต้องได้รับการกระตุ้นที่เหมาะสม บางอย่างไม่ยั่งยืน หรือผลที่เกิดขึ้นอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้(ซึ่งนักวิจัยที่พัฒนาควรจะต้องดำเนินการหาแนวทางแก้ไข

ปรับปรุงสถานการณ์ดังกล่าว) เป็นต้น นอกจากนี้นักวิจัยก็พัฒนาควรที่จะตระหนักถึงบทบาทของตนอยู่เสมอในการศึกษาค้นหาข้อมูลต่างๆ การที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงโดยการเข้าไปผลักดันบางสถานการณ์มีความเป็นไปได้ แต่ก็ไม่ควรจะมากเกินไปหรือเกินบทบาท

- ♦ การนำเอาภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นเข้ามาในระบบการศึกษาเป็นการสร้างการยอมรับว่ามีความสำคัญ ไม่ใช่ในฐานะที่เป็นเพียงวัตถุดิบที่จะถูกแปลงและถ่ายทอดให้กับ “นักวางแผนและนักบริหารทรัพยากรชีวภาพ” แต่มีฐานะเป็นเงื่อนไขที่เป็นศักยภาพของชาวบ้านในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชีวภาพในบริบทของท้องถิ่น
- ♦ องค์ความรู้ รูปแบบกระบวนการ และหลักการที่ได้ของโครงการ เป็นเพียงทางเลือกทางหนึ่งที่ได้จากพื้นที่เท่านั้น ไม่ใช่รูปแบบที่สำเร็จรูปที่ทุกพื้นที่จะนำไปปฏิบัติตามได้ทุกขั้นตอน หากแต่มีหลักการพื้นฐานที่นำเสนอเพื่อการพิจารณา เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีสภาพและศักยภาพต่างกัน จึงควรเลือกหลักการและเทคนิคที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่นั้นๆ
- ♦ กระบวนการเรียนการสอนเพื่อชีวิตหรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีความเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริงของผู้เรียน จะทำให้การเรียนการสอนนั้นมีความหมาย เป็นการเรียนการสอนที่ไม่หยุดนิ่งสามารถตอบสนองการเรียนรู้ หรือส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสุข และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน
- ♦ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้ การเปิดโอกาส การให้อิสระแก่ครูในการคิดและปฏิบัติ และอำนาจในการดำเนินงานไม่เป็นระบบรวมศูนย์ จะทำให้สามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวครูออกมาได้อย่างเต็มที่ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกตัดสินใจทางเลือกที่ถูกต้องเหมาะสม องค์ความรู้ที่ได้จะมีความแตกต่างหลากหลาย ครูมีความยินดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และพร้อมสำหรับการพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกระบวนการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม
- ♦ ชุมชนที่เข้มแข็งมีจะมีศักยภาพในการสร้างสรรค์อย่างไม่สิ้นสุด จะมีบทบาทและเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้กระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการศึกษาของโรงเรียนในชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- ♦ เมื่อความหลากหลายทางชีวภาพถูกทำลายและสูญหาย ความผูกพัน สายสัมพันธ์ หรือจิตวิญญาณที่มีต่อความหลากหลายทางชีวภาพก็จะสูญหายไปด้วย ดังนั้น ถ้าจะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพก็ควรที่จะฟื้นฟูหรือสร้างความผูกพัน ความสัมพันธ์ หรือจิตวิญญาณที่มีต่อความหลากหลายทางชีวภาพกลับมาด้วย

๘. เอกสารอ้างอิง

ประเวศ วะสี. ๒๕๓๖. ความหลากหลายทางชีวภาพ สังคมธรรมและการศึกษาที่เข้าถึงความจริง ใน ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิตย:

บรรณาธิการ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ. หน้า ๑๑-๓๐.

ฝ่ายทรัพยากรชีวภาพ กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. ๒๕๓๗. ทำความเข้าใจกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ. สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ. หน้า ๖.

ระพี สาคริก. ๒๕๓๖. กระแสความหลากหลายทางชีวภาพกับปัญหาพื้นฐานสังคมไทย ใน ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิตย:บรรณาธิการ.

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ. หน้า ๒๐๓-๒๑๑.

รายงานการประชุมระดับชาติเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. ระหว่างวันที่ ๓๐ มีนาคม - ๑ เมษายน ๒๕๓๘ ณ สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

วิสุทธิ ไบไม้. ๒๕๓๖. ทรัพยากรชีวภาพของชาติ:ทางเลือกใหม่ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใน ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิตย:

บรรณาธิการ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ. หน้า ๓๑-๕๐.

วิสุทธิ ไบไม้. ๒๕๓๘. รายงานการศึกษาเรื่องสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ๒๕๓๘. พระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในโอกาสทรงเปิดการประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาชุมชน ครั้งที่๗. โรงแรมแอมบาสซาเตอร์ซิตี จอมเทียน ชลบุรี. ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๓๘.

สมศักดิ์ สุขวงศ์. ๒๕๓๖. การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ ใน ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิตย:บรรณาธิการ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ. หน้า ๕๑-๗๔.

สสวท. (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). ๒๕๓๘. แผนแม่บทหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับร่าง. สสวท. กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ.

สีลาภรณ์ นาคทรพ. ๒๕๓๗. เครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนอีสาน. เอกสารประกอบการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนอีสาน.

สีลาภรณ์ นาคทรพ ฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ กุลจิตรา ภักคานนท์ วาณี ทัพพะปุระณะ เพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์ เรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์ ประภาพรรณ วงศาโรจน์ และสายวรุณ บุญ

- คง. ๒๕๓๘. ข้อเสนอเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท. ใน ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท ประสพการณ์จากนักพัฒนา. สีสวรรณ์ นาครทรรพ และ ฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ บก. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ.
- สีสวรรณ์ นาครทรรพ. ๒๕๓๗. แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม: ระดับกลุ่มหรือ ชุมชน. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการวิจัยและพัฒนาเครื่องชี้วัด คุณภาพชีวิตและสังคม. จัดโดยมูลนิธิบูรณะชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันชุมชน ท้องถิ่นพัฒนา และสมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ณ กรุงเทพฯ ๖ กรกฎาคม ๒๕๓๘.
- สุธรรม ปิ่นประเสริฐ (เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ). ๒๕๓๘. โรงเรียนกับ ชุมชน ใน รายงานการประชุมระดับชาติเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. หน้า ๑๕๐-๑๕๖.
- เสน่ห์ จามริก. ๒๕๓๒. เศรษฐกิจการเมือง เรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ปาฐกถาพิเศษ"ป่วย อังภากรณ์" ครั้งที่สอง ณ หอศิลป์วัฒนธรรม จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๒ (แก้ไขปรับปรุง มกราคม ๒๕๓๗).
- เสน่ห์ จามริก. ๒๕๓๖. คำนำ ใน ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิธย์:บรรณาธิการ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ. หน้า ๕-๘.
- Braatz Susan in collaboration with G. Davis S. Shen and C. Rees. 1992. Conserving Biological Diversity A Strategy for Protected Areas in the Asia-Pacific Region. World Bank Technical Paper Number 193 Asia Technical Department Series. World Bank. Washington D.C.
- Goonatilake Susantha. 1984. Aborted Discovery: Science and Creativity in the Third World. Zed Books London. pp.1-3 and preface.
- Lohmann Larry. 1991. Who defends biological diversity? conservation strategies and the case of Thailand. *Ecologist* 21:5-13.
- SST (Science Society of Thailand - Biology Section) and SRST (Scientific Research Society of Thailand). 1991. *Biodiversity in Thailand Research Priorities for Sustainable Development*. Bangkok Thailand: Science Society of Thailand (Biology Section) and Scientific Research Society of Thailand Thailand.
- Thailand Country Study on Biodiversity. 1992. Ministry of Science Technology and Environment and UNEP.
- Wilson Edward O. 1992. *The Diversity of Life*. W.W.Norton and Company Inc. New York. p393.
- UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization). 1980. Environmental Education in the Light of the Tbilisi Conference: Education on the Move. UNESCO Paris. Preface.
- UNEP (United Nations Environment Program). 1994. Convention on Biological Diversity: Text and Annexes. UNEP Switzerland.

๙. ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพรวบรวมเรียงโดย โครงการพัฒนาการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน (ชุดที่ ๑)

ชื่อสามัญ (common name)	ชื่อท้องถิ่น (local name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (scientific name)	ชนิดพืช	ลักษณะทั่วไป	การขยายพันธุ์
กรวยป่า	คอแดง, พาสาบ	<i>Casuaria grevillaeifolia</i> Vent	ไม้พุ่มกึ่งยืนต้น	สูงประมาณ 7-8 เมตร หรือเมื่อดูรูปกรวยหรือเป็นพุ่มกลม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ห่อใบใบเล็ก ผลมีเนื้อที่เป็นสีน้ำตาลแดงเมื่อสุกจัดแตกออกเป็น 3 ซีก	ใช้เมล็ด
กระเจียวแดง	ส้มพริ้ว	<i>Hibiscus sabdariffa</i> Linn.	ไม้พุ่ม	สูง 50-180 ซม. ใบเดี่ยว รูปไข่ 3-5 แฉก ดอกเดี่ยว ดอกที่ช่อ	ใช้เมล็ด
กระเจียวแดง	กัวละ	<i>Abelmoschus esculentus</i> Moench.	ไม้ล้มลุก	สูง 1-2 เมตร ลำต้นและใบมีขนยาว ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่มีดอกเดี่ยวดอกตามซอกใบ กลีบดอกสีเหลือง	ใช้เมล็ด
กระเจียว	บ้านขาว	<i>Ocra integririma</i> Merr.	ไม้พุ่มกึ่งยืนต้น	ใบเดี่ยวดอกสลับ ดอกห่อ ดอกที่ช่อใบ กลีบดอกสีเหลือง เกสรตัวผู้ชูสูงสีส้มอมน้ำตาล	ใช้เมล็ด กิ่งชำ
กระเจียว	ขี้แดง	<i>Boesenbergia pandurata</i> Schlr.	ไม้ล้มลุก	มีลำต้นอยู่โคน มีรากสะสมอาหารขึ้นเป็นกระจุก รูปทรงกระบอกปลายเรียวแหลม กลีบห่อหุ้ม ส่วนของใบอยู่เหนือพื้นดิน ใบเป็นรูปรีปลายแหลม ดอกออกเป็นช่อที่ยอด	ใช้ชำ
กระเจียวลาย	เครือทมิฬแดง	<i>Celastrus paniculatus</i> Willd.	ไม้พุ่มรอเลื้อย/ไม้เถาเนื้อแข็ง	ใบเดี่ยวดอกสลับ ใบรูปรี ปลายใบแหลม ห่อใบใบเล็ก ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนประปราย ผลกลมขนาดเล็กสีฟ้าสุกเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล	ใช้เมล็ด
กระเจียว	ทมิฬแดง	<i>Sandoricum koelapoe</i> Merr.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ลำต้นเปลา ใบเดี่ยวสีเขียวอมน้ำตาล ใบดอกเป็นช่อมีดอกเดี่ยวดอกสีเหลือง	ตอนกิ่ง/ใช้เมล็ด
กระเจียว	ทมิฬ	<i>Mitragyna hirsuta</i> Havil.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่กว้างหรือเกือบกลม ปลายมน ด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนสั้นๆ ผลกลมเป็นช่อกระจุกแยกแขนง	ใช้เมล็ด
กระเจียว	เทียน	<i>Allium sativum</i> Linn.	ไม้ล้มลุก	มีหัวใต้ดิน ลักษณะกลมแบน มีกลิ่นแรง เมล็ดหิมี 6-10 กลีบ	ใช้หัว
กระเจียว	?	<i>Excoecaria cochinchinensis</i> Lour. var. <i>viridis</i>	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยว มีถิ่นที่อยู่มากในทะเลหรือชายฝั่ง ใบรูปรีหรือรูปไข่	กิ่งชำ หรือเพาะเมล็ด

กุหลาบ	ชื่อยาว	Merr.	ไม้เกาะเนื้อแข็ง	เป็นสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีเขียวแดงหรือม่วงน้ำตาล	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Cissampelos pareira</i> Linn. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	ไม้เลื้อย	ใบเป็นรูปหัวใจมีขน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อ ออกตามซอกใบ	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Musa sp.</i>	ไม้เลื้อย	มีเหง้า กุหลาบมีเหง้า ส่วนที่อยู่ใต้ดินเป็นลำต้นเทียม	เหง้า และเมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Musa sapientum</i> Linn.	ไม้เลื้อย	ลำต้นในดิน ฮอร์ม ก้านลำต้นและเหง้าสีเขียวอ่อน ก้านใบมีร่องตามข้างใบ ก้านช่อออก ไม่มีขน	ใช้เหง้า
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.	ไม้เถา	ส่วนของลำต้นที่อยู่เหนือพื้นดินมีขนและหนาม ใบประกอบเรียงสลับ มีใบย่อย 3 ใบ ใบเดี่ยวกลม เมล็ดมีปีกเฉพาะที่โคน	หัว
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Zingiber zerumbet</i> Smith	ไม้เลื้อย	ใบเดี่ยว เรียงสลับประปรายคล้าย รูปใบหอก เพาะสีเหลืองออกดอกเป็นหลอดสีเหลือง ผลสีแดงเข้มขึ้นจากโคน	เหง้า
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Hydnocarpus ilicifolia</i> King	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ลำต้นค่อนข้างกลม เปลือก กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดงทั้งกิ่งก้านและใบ ในเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Ocimum</i> <i>sp.</i> Linn.	ไม้เลื้อย	ใบเดี่ยวค่อนข้างมน ข้าง คานคล้ายใบมะขาม ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ขอบจัก	ปักชำหรือเมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Cassia bakeriana</i> Craib	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	พุ่มสีเขียวเข้ม แผ่นใบมีขน ขั้วดอกแบบหลอด	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Dendrophthoe pentandra</i> Miq.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ดอกมีหลายสี ขึ้นตามกิ่งก้าน	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) Presl	ไม้ยืนต้น	กิ่งก้านเรียบเกลี้ยง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ ผล	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Millingtonia hortensis</i> Linn.f.	ไม้ยืนต้น	ใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชัน เรียงตรงข้าม ใบย่อยรูปไข่แกมไข่	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Salacia chinensis</i> L.	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	ดอกช่อช่อขนาดใหญ่ สีขาว กลิ่นหอม	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Croton magna</i> DC.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามรูปรี ใบยาวกลม โคนสอบ ขอบใบจักฟันเลื่อย	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Croton odoratissimus</i> DC. subsp. <i>trifolius</i> (Roxb.) Jacobs.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ดอกช่อช่อช่อช่อ มีกลิ่นคล้ายดอกช่อ	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ	<i>Pandanus tectorius</i> Blume	ไม้พุ่มยืนต้น	ใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 3 ใบ	ใช้เมล็ด
กุหลาบ	กุหลาบ			ลำต้นคล้ายต้นเลื้อยประปราย ความยาวใบจะมีประมาณ 1 เมตร มีดอกสีขาว มีกลิ่นหอม	ใช้เมล็ด

ชื่อไทย	ชื่อพ้อง	Muel. Arg.	ไม้ยืนต้น	ลักษณะ
ตะโก	โก	<i>Diospyros rhodocalyx</i> Kurz	ไม้ยืนต้น	ลำต้นมีเปลือกสีน้ำตาล เป็นสะเก็ดเล็กๆ ใบเดี่ยวรีขอบคลื่น ดอกออกเป็นช่อเล็ก ๆ ตามซอกใบ ช่อหนึ่ง ๆ มีประมาณ 3 ดอก ผลกลมเมื่ออ่อนมีขนสีน้ำตาลแดง กลีบดอกสีขาวออกจากรังไข่เป็นไปตามหลอดใบเดี่ยว เรียงสลับ ตามข้อดอกแบบหมุนทวนไป ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบ ผลรูปแบน ผิวหนา กลีบแข็ง กลีบกลูมี 3 กลีบ ขอบกลีบเป็นคลื่นฟันกลีบ
ตะโกพนม	ลิลค่า	<i>Diospyros castanea</i> (Craib) Fletch.	ไม้ยืนต้น	ดอกเดี่ยวสีขาว ออกตามปลายกิ่ง
ตะขาก	เครือขี้ขี้			
ตะไคร้	ทิวสับโต	<i>Gymnopogon citratus</i> (DC.) Stapf	ไม้ล้มลุก	แตกเป็นกอ ใบยาวรีถึงรูปไข่ ขอบและปลายคลื่นมาก กาบใบสีน้ำตาลหรือขาวปนม่วง ใบเดี่ยวรีขอบคลื่น
ตะไคร้ธม, เทพทาร์	สิงโตคน	<i>Ischa cabela</i> (Lour.) Pers.	ไม้ยืนต้น	ลำต้นตรง เปลือกมีกลิ่นหอมเหมือนตะไคร้ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อเล็กสีขาว ออกตามปลายกิ่ง
ตะไคร้หอม	?	<i>Gymnopogon winterianus</i> Lowit.	ไม้ล้มลุก	คล้ายตะไคร้ แต่มีกลิ่นที่ต่างกัน ใบและพืชมียาวและนิ่มกว่า ตะไคร้เล็กน้อย
ตาลปัตร	พิทักานวอน, พิทักพาย	<i>Limnorcharis flava</i> (L.) Buch.	พืชมลุ่ม	ลำต้นเป็นท่อนๆ แตกกิ่งอยู่โคน ส่งใบขึ้นมาที่โคน กาบใบยาวเป็นเหลี่ยมรอบใบ ดอกช่อ ดอกเป็นกระจุก กลีบดอกสีขาว
คำสิง	คำมม	<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt	ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง	ใบเดี่ยวรีขอบคลื่น กิ่งเป็น 5 มุม หรือกว่าเล็กน้อย ผลสด
คิ้วขม	คิ้วส้ม, คิ้วขาว	<i>Crotaphaga formosum</i> (Jack) Dyer subsp. <i>pruniflorum</i> Godel	ไม้ยืนต้น	มีน้ำยางสีเหลือง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ผิวใบมีขนและเข็มถึง 2 ด้าน ดอกช่อออกเป็นกระจุกตามกิ่ง กลีบดอกสีขาวปนเหลือง ผลมีขนรูปไข่แกมกระสวย
คันทา				
คันทาขาว	คันทา	<i>Strychnos nux-banica</i> R.W. Hill	ไม้ยืนต้น	ใบเดี่ยวรีตรงข้าม ดอกช่อออกที่ซอกใบ ผลรูปกลม เมื่อสุกมีสีส้ม เมล็ดคล้ายเมล็ดถั่ว
เค็ง	ลิก	<i>Shorea obtusa</i> Wal.	ไม้ยืนต้น	ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาลปนขาว เปลือกในสีน้ำตาลแดง ใบเดี่ยว เรียงสลับ โคนและปลายใบมน ดอกเล็กสีขาวปนเหลือง ผลเดี่ยวออกรวมกันเป็นช่อที่ปลายกิ่ง

ชื่อ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพุ่ม	ลักษณะ
ถั่วฝักยาว	ลูกเต๋ายาว	<i>Phyllanthus pulcher</i> Woll. ex Muel. Arg.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวเรียงสลับ ดอกออกที่ปลายใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวออกเป็นกระจุก โคนกิ่ง ดอกสีขาวมีกลิ่นหอมคล้ายกล้วย
น				
นมถั่ว	?	<i>Petalophorum pterocarpum</i> (DC.) Bock. ex K. Heyne	ไม้ยืนต้น	ลำต้นค่อนข้างตรง เปลือกสีเทา ใบประกอบแบบขนนก 2 ชั้น ดอกเดี่ยวแต่ลำต้นตามปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอดใหญ่
แมลง	คางคก	<i>Polypathia evedta</i> (Pierre) Finet & Gagnep.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวเรียงสลับ ดอกเดี่ยว ออกที่ปลายใบ กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด มีกลิ่นหอม
แมลง	กวางน้อย	<i>Gnathostemma micranthum</i> (A.DC.) J.Sind.	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาล ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกเดี่ยวออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อย 2-5 ดอก กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด กลีบดอกสีขาว กลีบดอกยาวกว่า และสีเข้มกว่า กลีบดอกสีขาว กลีบดอกยาวกว่า
แมลง	แมงป่อง	<i>Artobolus</i> sp.	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	พุ่ม กลีบดอกขาว
แมลง	พริกไทย	<i>Annona squamosa</i> Linn.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกเดี่ยว ออกที่ปลายใบ กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด มีกลิ่นหอม
แมลง	?	<i>Volkameria fragrans</i> Vent.	ไม้พุ่ม	กิ่งก้านเป็นหลอด มีขน ใบเดี่ยว ดอกเดี่ยว กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด มีกลิ่นหอม
น้ำใจใคร	ควนเขิน (ดอกดำ)	<i>Olar scandens</i> Roxb.	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	ดอกเป็นหลอด มีขน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกย่อย ดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด มีกลิ่นหอม
นุ่น	นุ่น	<i>Bambusa nana</i> Hb.	ไม้ยืนต้น	ลำต้นสีขาว ผลรูปไข่
น				
นวด	เครือเขา	<i>Tinospora aspera</i> (L.) Miers ex Hook. f. et Thoms.	ไม้เถา	เถา มีขน รสขมมาก ใบเดี่ยวดอกเดี่ยว ใบเป็นรูปหัวใจ
นวด	พริกแดง	<i>Centella asiatica</i> (Linn.) Urban	ไม้ล้มลุก	เถา มีขน ใบเดี่ยว ดอกเดี่ยว กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด มีกลิ่นหอม
นวด	?	<i>Alstonia cathartica</i> Linn.	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่	ลำต้นสีขาว กลีบดอกสีขาว กลีบดอกเป็นหลอด มีกลิ่นหอม

ขนาด	?	<i>Mesua ferrea</i> Linn.	ไม้ยืนต้น	ที่ปลาน้ำจืด	ไม้เนื้อแข็ง
ใบประดับ	?	<i>Argyrea nervosa</i> (Burm.f.) Bojer	ไม้เถา	ลำต้นเปลือย เปลือกสีน้ำตาลปนเทา ใบเดี่ยวออกตรงข้าม ใบดกหนา สีชมพู ดอกสีขาวหรือสีเหลืองอ่อน ผลรูปไข่	ไม้เนื้อแข็ง
ป				ทุกส่วนมีขนสีเทา และขนสีน้ำตาลปนเทา ใบเดี่ยว ดอกเดี่ยว รูปไข่	ไม้เนื้อแข็ง
ประภคณ				ใจ ดอกสีม่วงอมชมพู กลีบดอกรูปกรวย	
ประภคณ					
ประภคณ					
ประภคณ	?	<i>Quassia amara</i> Bern.	ไม้พุ่ม	ใบประกอบแบบขนนก ดอกเดี่ยว ใบย่อย 3-7 ใบ เส้นใบสีแดงเข้ม	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหลเผือก	เถาเลื้อย	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	ไม้พุ่มสูง	ลำต้นตรง ใบเดี่ยวแตกกิ่งก้าน ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ดอก	ไม้เนื้อแข็ง
ป	ก้านตรง	<i>Millingtonia hortensis</i> Linn.f.	ไม้ยืนต้น	เป็นกระจุกตามปลายกิ่ง ยอดและใบดกมีขนสีน้ำตาลแดง ดอกเดี่ยว	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล	เถา	<i>Groton oblongifolius</i> Roxb.	ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก	ใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชัน เรียงตรงข้าม ดอกย่อยยาวใหญ่ เป็น	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				หลอดยาว ปลายแยกออกเป็น 5 แฉก กลีบดอก ผลเป็นฝักแบน	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				ใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบอ่อนสีน้ำตาล ดอกย่อยออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสี	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				เหลืองปนเขียว ผลแก่แตกได้ 3 พู	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล					
ปลาไหล	ดอกเดี่ยว	<i>Lantana camara</i> Linn. and hybrid	ไม้พุ่ม	ลำต้นสีน้ำตาล ใบเดี่ยว ออกเป็นคู่ ใบมีขน ดอกเดี่ยว ดอกย่อย	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล	พุ่ม	<i>Sporobolus amela</i> (L.) Murr	ล้มลุก	จำนวนมากเรียงตัวชิดกันแบบขนนก ดอกมีหลายสี	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				มีระยางค์ยาว ลำต้นแตกกิ่งก้าน แตกกิ่งก้านสาขามาก มีขนปกคลุม ใบ	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				เดี่ยว ดอกตรงข้าม ดอกออกเป็นกลุ่มรวมกันแน่น	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล		<i>Monochoria hastata</i> (L.) Solms	ไม้ล้มลุก กิ่งพุ่มน้ำ	ใบเดี่ยวออกสลับถี่ รูปไข่แกว่งมน ปลายใบแหลม โคนใบกว้าง ดอก	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล		<i>Echinodorus</i> sp.	พุ่มน้ำ (ล้มลุก)	เป็นพุ่มแน่น กลีบดอกสีม่วง ผลรูปรี	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล		<i>Cecropia peltata</i> Linn.	ไม้ล้มลุก	มีขนยาวปกคลุม ก้านใบยาวรูปไข่แกว่งมน ดอกเป็นดอกช่อ	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล		<i>Souroupia androgynus</i> (L.) Merr.	ไม้พุ่ม	ลำต้นตั้งตรง มีขนปกคลุมทั้งกิ่งก้าน ใบเป็นช่อ ช่อละ 5 ใบ ดอกเดี่ยวเป็น	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				ช่อตามปลายกิ่ง ผลรูปทรงกระบอก	ไม้เนื้อแข็ง
ปลาไหล				ใบเดี่ยว เรียงสลับ ปลายใบแหลม ดอกออกเป็นช่อตามกิ่ง ผลรูปกลม	ไม้เนื้อแข็ง

มะขาม	ปัทมา	<i>Tamarindus indica</i> Linn.	ใบยี่นคั้น	ใบประเภตแบบขนนก เรียงสลับ ดอกช่อ ดอกเดี่ยว ใบและใบยาวถึง กลีบดอกสีเหลือง มีลายสีม่วงแดง ผลเป็นฝัก	ใบเมล็ด กีบตอน
มะขามแขก	?	<i>Cassia angustifolia</i> Vahl	ใบพุ่ม	ใบประเภตแบบขนนกเรียงสลับ ใบยาวรูปวงรี หรือใบทอด ดอกช่อ ดอกเดี่ยว ใบตอนปลายถึง กลีบดอกสีเหลือง ผลเป็นฝักแบน	ใบเมล็ด
มะขามป้อม	ทามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> Linn.	ใบยี่นคั้น	ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อ ดอกเป็นกระจุกที่ซอกใบ แยกเพศอยู่บน ค่าย่อยกัน ผลสด รูปกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 เซน	ใบเมล็ด
มะดาแด	แด	<i>Sindora siamensis</i> Teijsm. ex Miq.	ใบยี่นคั้น	ใบเป็นช่อ เรียงสลับ แดะช่อมีใบย่อย ดอกเป็นช่อ 3-4 คู่ ดอกเล็ก สี แดงอมเหลือง ฝักกลมแบบคล้ายผล มีขนยาวที่ผิว ภายในมีเมล็ด 1-3	ใบเมล็ด
มะลิ	กะลิ	<i>Garcinia schomburgkiana</i> Pierre	ใบยี่นคั้น	ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ดอกช่อ ดอกเป็นกระจุกที่ซอกใบ เพศอยู่บนคั้น เดี่ยวกัน ผลสดรูปรียาว	ใบเมล็ด
มะตูม	ตูม	<i>Regle marmelos</i> (L.) Corr.	ใบยี่นคั้น	ใบประเภตแบบนิ้วมือ เรียงสลับ ตอนใบขนาน ดอกช่อดอกเดี่ยว ใบ กลีบดอกด้านนอกสีนวลด้าน ด้านในสีนวล ใบและดอกมีกลิ่นหอม	ใบเมล็ด
มะนาว	ทามนาว	<i>Carus aurantifolia</i> (Christm. & Panz.) Swing.	ใบพุ่ม	ใบประเภตแบบนิ้วมือใบย่อยใบเดี่ยว เรียงสลับ เนื้อใบมีจุดน้ำมันกระจาย กันใบมีครีบกเล็ก "ดอกเดี่ยวที่ช่อ ผลสดกลมกลี้ยง ฉ่ำน้ำ	ใบเมล็ด กีบตอน
มะพลับดง	คีนกาว	<i>Diospyros ehitreoides</i> Woll. ex G. Don	ใบยี่นคั้น	ใบเดี่ยวเรียงสลับมีทั้งรูปกลมและรูปไข่ ดอกช่อ ดอกตามกิ่งเหนือ ชามใบ ผลรูปไข่ ผลอ่อนมีขนนุ่ม กลีบดอกมี 4-5 กลีบ ฝักกลม	ใบเมล็ด
มะพลก	ทามกพลก	<i>Parinari anomensis</i> Hance	ใบยี่นคั้น	ใบเดี่ยว เรียงสลับ ผิวใบด้านในมีขนสีขาวแกมเทา ผลช่อ ดอกเดี่ยว ดอกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว ผลสดค่อนข้างกลม	ใบเมล็ด
มะม่วงป่า	มะม่วงป่า	<i>Mangifera indica</i> Linn.	ใบยี่นคั้น	ใบเดี่ยว ดอกเดี่ยว ใบตอนมีดอกสีม่วงตอน ดอกเล็กดอกเป็นช่อ	ใบเมล็ด ตอนกิ่ง
มะยม	ทามกยม	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Steels	ใบยี่นคั้น	ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อดอกเดี่ยว ใบและกิ่งก้าน กลีบดอกเดี่ยว ผลเป็นรูปกลมแป้น มี 6-8 พู เมื่อสุกสีเหลืองอ่อน รสเปรี้ยว	ใบเมล็ด
มะละกอด	ทามกทุ	<i>Carica papaya</i> Linn.	ใบยี่นคั้น	ไม่มีขน ตอนฉ่ำน้ำ มีลายสีขาว ใบเดี่ยวเรียงสลับบริเวณโคนใบตอน ยอด	ใบเมล็ด
มะลิสา	มะลิ	<i>Asamum sambac</i> Alit.	ใบพุ่ม	ใบรูปสามเหลี่ยมใบยาว 7 แฉก ดอกเดี่ยว ทรงระฆัง ผลสด	กีบยาว
มะแวชตา	ทามกแวชตา	<i>Solanum sarawongense</i> Craib	ใบพุ่ม	ใบประเภตแบบนิ้วมือใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ดอกช่อดอกเดี่ยวถึง และช่อใบ กลีบดอกสีขาว มีกลิ่นหอม	ใบเมล็ด

มะหาด	ทาด	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.	ไม้ยืนต้น	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ
เมาส์ร้อย	หมากมาตาคาว	<i>Artoclesma acutum</i> Retz.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม สีเหลือง ผิวขรุขระ มีขนนุ่ม
แมงลัก	ดีดู่	<i>Ocimum basilicum</i> Linn.f. var. <i>citratum</i> Bock.	ไม้ล้มลุก	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
โมกเครือ	เค็ดเค็ด	<i>Aganoxma marginata</i> (Roxb.) G. Don	ไม้เถา	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
โมกเครือ	ไผ่ดิน	<i>Aganoxma marginata</i> (Roxb.) G. Don	ไม้เถา	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ไมยราบ	หญ้าน้ำ	<i>Mimosa pudica</i> Linn.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Morinda citrifolia</i> Linn.	ไม้ยืนต้น	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Tillandsia triandra</i> Diels	ไม้เถา	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Nicotiana tabacum</i> Linn.	ไม้ล้มลุก	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Nerium indicum</i> Mill.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Breynia glauca</i> Craib	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Cobolopsis gigantea</i> R.Br.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน
ยอ	ยอ	<i>Thunbergia laurifolia</i> Linn.	ไม้เถา	ใบเดี่ยวหรือผลัดใบ ผลเป็นผลรวม รสเปรี้ยวอมหวาน

ราชพฤกษ์	ปีแฉะต้น	<i>Brucea javanica</i> (L.) Merr.	ไม่พุ่ม	กลีบดอกสีม่วงเข้มเป็นมัน	ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับกันยาวถึง หอบใบยาว ผิวใบมีขนขึ้น ผลสดมีเนื้อแข็งสีน้ำตาลคล้ำขณะสุกเปลี่ยนเป็นสีแดง	ใบไม้ผลัด
ราชพฤกษ์	ต้น	<i>Cassia fistula</i> Linn.	ไม่พุ่ม	ใบขนนก	ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง ห้อยเป็นกระจุก	ใบไม้ผลัด
ดอกลั่นทม	ดอกลั่นทม	<i>Manihara zapota</i> (L.) P. Royen	ไม่พุ่ม	ใบขนนก	กลีบดอกสีขาว ตามซอกใบ ผลกลมรีหรือรี ผลสุกสีน้ำตาล	ใบไม้ผลัด
ลิ้นมังกร	ลิ้นมังกร	<i>Plumeria rubra</i> Linn.	ไม่พุ่ม	ใบขนนก	ทุกส่วนของลำต้น ใบเดี่ยวออกเวียนสลับถี่ ในรูปดอกหรือช่อกลีบดอกมีหลายสีตั้งแต่ขาว ส้ม ชมพูเข้ม จนถึงเขียวเข้ม ผลเป็นฝักคู่	ใบไม้ผลัด
ลำโพง	ลำโพง	<i>Datura metel</i> Linn. var. <i>fastuosa</i> Salford	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
ลำโพง	ลำโพง	<i>Datura metel</i> Linn.	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Quisqualis indica</i> Linn.	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ลำต้นเลื้อยพัน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Melia azedarach</i> Linn.	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Trigonostemon reticulatus</i> (Ruz.) Grah	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Derris elliptica</i> (Roxb.) Benth.	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Sansevieria cylindrica</i> Bojer	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Curcuma aromatica</i> Salisb.	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด
เลื้อยพัน	เลื้อยพัน	<i>Zingiber purpureum</i> Rose.	ไม่พุ่ม	ใบไม้ผลัด	ใบเดี่ยว เรียงสลับ หอบใบยาวถึงฝ่ามือ ขอบใบมีขนขึ้น ผลเป็นฝักคู่ ผลกลมรีหรือรี	ใบไม้ผลัด

ส้มปราง	พญาไฉไล	<i>Rhinos comosus</i> (L.) Merr.	ไม่ผลัดใบ	ใบกว้างใบดรูปเป็นเกดคล้ายดอกเล็ก ดอกช่อ ผลเดี่ยวกลม เมื่อดอกมีสีขาว	ใช้ทำเครื่องประดับ
สาบเสือ	เสี้ยนช้าง	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) King et Robins.	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี มีลำต้นเดี่ยวโตคน ใบเดี่ยวเรียงสลับขึ้นกับก้านการอดคน ไม่มีก้านใบ ดอกช่อ ผลรวม	ใช้เนื้อมัด
สามชวา	?	<i>Clerodendrum inerme</i> (L.) Gaertn.	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ผิวใบมีขน ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวหรือขาวแกมม่วง ผลแห้ง ไม่แตก ลักษณะเป็นเส้นยาวแบน ไม่มีขน	ใช้เนื้อมัด กิ่งปักชำ
ลิ้นมังกร	ลิ้นมังกร	<i>Acaia catechu</i> (Linn.f) Willd.	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด
เสลดพังพอนเครือ	?	<i>Borleria lupulina</i> Lindl.	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด
เสลดพังพอน	เสลดพังพอน	<i>Cassia garrettiana</i> Craib	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด
เสลดพังพอน	เสลดพังพอน	<i>Bauhinia pulka</i> Craib	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด
เสลดพังพอน	เสลดพังพอน	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) Beauv.	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด
เสลดพังพอน	เสลดพังพอน	<i>Orthosiphon grandiflorus</i> Bolding	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด
เสลดพังพอน	เสลดพังพอน	<i>Cyperus rotundus</i> Linn.	ไม่ผลัดใบ	อายุหลายปี ทุกส่วนของลำต้นมีพิษอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีขาว ผลสด มีเมล็ดเดี่ยว	ใช้เนื้อมัด

พจนานุกรมชื่อยา	ส่วนสืบกับ	<i>Stemona tuberosa</i> Lour.	ไม้เถาคลุมลูก	รากเป็นรูปกระสวย ออกเป็นกระจุกคล้ายกระจ่าง ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกเดี่ยว ดอกที่ออกใบ กลีบดอกด้านนอกสีขาว ด้านในสีแดง ลำต้นตรง เพชรรัตนาลมออกเป็น 4 ครีบ ใบเดี่ยวเรียงสลับ มีขน ขากสีขาวแกมเทาทั้งสองด้าน ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง ดอกสีม่วง ผล แทบ ไม้เถา	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Ipila polygonata</i> DC.	ไม้พุ่ม	กลีบดอกคล้ายการบูร ใบเดี่ยวเรียงสลับ ผิวใบทั้งสองด้านมีขนละเอียดเป็นขนสั้น ดอกช่อออกที่ปลายกิ่งหรือช่อใบ สีเหลือง ผลแท่ง ไม้เถา	ไม้เถา
พจนานุกรมไทย	พจนานุกรมไทย	<i>Blumea bokaniera</i> (L.) DC.	ไม้พุ่ม	ทุกส่วนมีขนสีเทาหรือสีน้ำตาล ใบเดี่ยว ดอกตรงข้าม ผิวด้านบนเป็นมัน ดอกสีขาวหรือขาวอมชมพู มีกลิ่นหอม ดอกเป็นช่อสั้นที่ปลายกิ่ง ผลคล้ายสี่เหลี่ยม จากนั้นเปลี่ยนเป็นผลและคำตามลำดับ	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Carissa corandus</i> Linn.	ไม้พุ่ม	ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบยาว 2 ใบ ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีม่วงแดง ผลสด กลม มีรสเปรี้ยว	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Lepisanthes senegalensis</i> (Poir.) Leenh.	ไม้พุ่ม	ใบเดี่ยว ดอกตรงข้าม ใบค่อนข้างยาว ดอกสีขาว ดอกเป็นช่อ ตามช่อใบ เกสรตัวผู้จำนวนมาก ผลรูปไข่	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Strychnum cumini</i> (L.) Skeels	ไม้ยืนต้น		
พจนานุกรม	พจนานุกรม				
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Anacardium regalis</i> Soc.	กลีบไม้ยืนต้น	พบตามป่าเขาและน้ำกร่อยขึ้นดอกขาวเป็นพุ่มคล้ายดอกตะกั่ว	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl	ไม้พุ่ม	ดอก ส่วนดอกม่วงขาวในภาคใต้ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบเหนียวแข็ง ขอบใบหยักเป็นซี่ปลายขึ้นเป็นพุ่มกลม ผลเป็นฝัก	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Acanthus ilicifolius</i> Linn.			
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Aporosa villosa</i> (Lindl.) Baill.	ไม้ยืนต้น	ส่วนที่ยังอ่อนอยู่สีน้ำตาลแกมเหลือง ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อ ดอกที่ออกใบ ไม่มีกลีบดอก ผลแท่งคล้าย ไข่ รูปไข่ เมื่อดูสีน้ำตาลแดง	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Cissampelos</i> sp.	ไม้ยืนต้น	เปลือกต้นและใบมีกลิ่นหอม ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อ ดอกที่ออกใบ	ไม้เถา
พจนานุกรม	พจนานุกรม	<i>Atherolepis pierrei</i> Cost. var. <i>glabra</i>	ไม้เถา		

ภาคผนวก ข.

ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพรวบรวมเรียงโดย โครงการพัฒนาการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน (ชุดที่ ๒)

ชื่อสามัญ (common name)	ชื่อท้องถิ่น (local name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (scientific name)	การใช้ประโยชน์	
			อาหาร	สมุนไพร
กระเจียวแดง	คอแลน	<i>Casuarina glauca</i> Vent		
กระเจียวขาว	สมอดี	<i>Hibiscus sabdariffa</i> Linn.	ใช้ปรุงอาหารเพื่อให้ได้รสเปรี้ยว	เมล็ด : แก้ว
กระเจียว	ถั่วลิ	<i>Abelmoschus esculentus</i> Moench.	ผลลวกจิ้มทำพริก	ผล : รักษาโรคกระเพาะ
กระเจียว	ขางนา	<i>Ochna integerrima</i> Merr.		ลำต้น : แกงหรือทอดเพื่อ
กระเจียว	จิงแดง	<i>Boesenbergia pandurata</i> Schltr.	ใช้เป็นเครื่องปรุงในแกงหรือผัด	เหง้า : แกงปลาแห้ง ไรบัต และมะนาวแห้ง แก้วโปกเปียกและแห้ง
กระเจียว	เครือหมักแดง	<i>Celastrus paniculatus</i> Willd.		ราก : แก้วปลาแห้ง
กระเจียว	หมากแดง	<i>Sandoricum koetjape</i> Merr.	ผลไม้	เมล็ด : นำนํ้าทาแก้มเพื่อกำ
กระเจียว	หม	<i>Mitragyna hisuta</i> Havil.		เปลือก : แก้วปลาแห้ง
กระเจียว	เทียน	<i>Allium sativum</i> Linn.	ใช้ปรุงอาหารใส่แกงหรือผัด	ลำต้น : แก้วปลาแห้ง
กระเจียว	กระเจียว	<i>Excoecaria cochinchinensis</i> Lour. var. <i>viridis</i> Merr.		หัว : ทาแก้มเพื่อกำ และแก้มแกงอืด
กระเจียว	หมากขาว	<i>Cissampelos pareira</i> Linn. var. <i>hirsuta</i>		ใบ : รักษาประจำเดือน แก้วปลาแห้ง
กระเจียว	หมากขาว	<i>Cissampelos pareira</i> Linn. var. <i>hirsuta</i>		ใบ : แก้วปลาแห้ง

กล้วย	กาย	(Buch. ex DC.)Forman	ผล ลำต้น ดอก ใบใช้ประกอบอาหารได้	รากทำยาเย็น แก้ท้องเสียโดยนำรากไปแช่กับรากมะพร้าวและรากหมากเพงจนคั้นเป็นยาละลาย	ลำต้นใช้เลี้ยงสัตว์ ขี้เถาจากปอดลายใช้แช่โหมและฝ้ายก่อนขยี้จะทำให้สีติด
กล้วยน้ำว้า	กาวตะเอน	<i>Musa sapientum</i> Linn.		ช่วยระบายท้อง	
กล้วย	กอย	<i>Dioscorea hispida</i> Dewist	พุ่มกับข้าวเหนียว ทำขนม หรืออาหาร	รักษาริดร่ำได้ และกัดผ้า	
กะทือ	อ้อทือ	<i>Zingiber zerumbet</i> Smith	ดอกกลางคืนมีพริก	ขับลม บำรุงน้ำนมแก้เหน็บชา บิด สมานลำไส้	
กะเบา	กะเบา	<i>Hydnocarpus ilicifolia</i> King		เนื้อมัด : แก้โรควิวทั้งและเมะเร็ง	
กะเพราขาว	กะเพรา	<i>Ocimum sanctum</i> Linn.	ใช้ปรุงอาหาร	ใบ สมแก้ท้องอืด	
กะเพราแดง	กะเพรา	<i>Ocimum sanctum</i> Linn.	ใช้ปรุงอาหาร	แก้ท้องอืด	
กล้วยพฤษ		<i>Cassia bakeriana</i> Craib		เป็นยาละลายเสมหะ	
กาฝากมะม่วง	พริกมะม่วง	<i>Dendrophthoe pentandra</i> Miq.		ลดความดันโลหิต	
การบูร		<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) Presl		เปลือก : แก้ปวดท้องแก้ลมวิง แก้บิด	
กาสะลอง, ปี่	กันซง	<i>Millingtonia hortensis</i> Linn.f.	ยอดกินเป็นผักจิ้ม	แก้หอบ หืด วัณโรค	
ก้านแพงเจ็ดชั้น	คำโก	<i>Salacia chinensis</i> Linn.	ยอดอ่อนกินเป็นผัก ผลรับประทานได้	แก้ท้องเสีย	
ก้านแพงเจ็ดชั้น	คำโก			ลำต้น : แก้ปวดหลัง	
กุ่มน้ำ	ผักกาม	<i>Crateva adansonii</i> DC. subsp. <i>trifoliata</i> (Roxb.) Jacobs.	ยอดอ่อนและดอกดองกิน	เปลือก : คั้นรับประทานแก้ลม แก้ปวดท้อง	
		<i>Crateva religiosa</i> Ham.			
กุ่มบก	ผักกุ่ม	<i>Crateva magna</i> DC.	ยอดอ่อนและดอกดองกิน	ราก : แช่น้ำแก้ปวด	

เขต(การเกิด)	เกิด			ผล : รักษาโรคผิวหนัง บำรุงหัวใจ รักษาโรคผิวหนัง อบมาหอม อบผา	ใบเสนาหรือทำ ภาชนะ
แถบหนุ	ดูทอง	<i>Pandanus tectorius</i> Blume		ราก : แก้พิษการ	
ขจร สลิด	ผักกอก	<i>Desmodium lanceolatum</i> (Dunn.) Schindl.		ราก : ผสมยาหยอดตา	
ขมิ้นเครือ	ขมิ้นเครือ	<i>Telosma minor</i> Craib	ยอดอ่อนและผลกินเป็นผักจิ้มพริก	ลำต้น : แก้ประดง	
ขมิ้นชัน	ขมิ้นชัน	<i>Arcangelisia flava</i> (L.) Merr.		หัว : แก้ท้องอืด ผื่นคัน	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Curcuma longa</i> Linn.	เหง้าอ่อนกินเป็นผักจิ้มพริก	หัว : แก้คัน โดยใช้รวมกับ วานหอม และน้ำมัน	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Surugada multiflorum</i> Baill.		ผล : แก้โรคตับพิการ แก้ประดง	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Raphistemma hooperianum</i> Decne.	ดอกใช้ปรุงอาหาร	แก้โรคไตพิการ ประดง	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Zingiber officinale</i> Rosc.	ใบอ่อนกินกับซุบหน่อไม้ ใช้ปรุงอาหาร	ราก : รักษาโรคตาและ คางวม	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Helicteres angustifolia</i> Linn.	ใบอ่อนกินกับซุบหน่อไม้ ใช้ปรุงอาหาร	เหง้า : เป็นยาขับลม แก้ไอเจ็บ และใช้ ขวดย่อยไขมันในร่างกาย	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Cassia siamea</i> Lamk.	อาหารคาวหวาน	และยังทำเป็นน้ำมันหอมระเหย	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Cassia timoriensis</i> DC.		แก้ปวดท้อง	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Pavetta indica</i> Linn.	ยอดอ่อนและดอกใช้ปรุงอาหาร	ยอด : เป็นยาถอนพิษ และลดความดัน	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Glycosmis pentaphylla</i> Corr.		ลำต้น : แก้ประจำเดือนผิดปกติ	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน	<i>Vitex glabrata</i> R.Br.		เป็นยาเจริญอาหาร	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน			ทาแก้พิษ	
ขมิ้นทองพยับ	ขมิ้นชัน			เปลือก : สมุนไพรแก้ท้องเสีย	

ชื่อ	หัวขั้โต	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	ใช้เป็นส่วนของอาหาร	ใบ : ค้ำผสมกับมูลและขี้มัน แก่นค้ำตาย, แก่นตากเกลื่อน หัว แก่นเล็ด ขั้ของ ทำให้เล็ดโผล่ดอก, แก่นอ่อนใน
ค้ำ	ลั้งค้ำ	<i>Lilsea cubeba</i> (Lour.) Pers.		ลั้งค้ำ : บำรุงเล็ด
ค้ำ		<i>Cymbopogon winterianus</i> Jowitt.		ขั้ประจ้ค้ำ และก้นขั้
ค้ำ	ค้ำ			รักษำโศโตค้ำ และโศโต
ค้ำ	ค้ำ	<i>Cocchia gradis</i> (L.) Voigt	ใช้เป็นอาหาร	ใบ, ผล : แกะ
ค้ำ	ค้ำ, ค้ำ	<i>Cratoxylum formosum</i> (Jack) Dyer subsp. <i>pruniflorum</i> Gogel		ใบ : แก่นส้ลวะขั้ ยาระบาย
ค้ำ				ผล : แก่นจ้
ค้ำ	ค้ำ	<i>Strychnos nux-blunda</i> A.W.Hill		ถอนพิษแผลงสั้ค้ำค้ำ
ค้ำ	ค้ำ	<i>Shorea obtusa</i> Wall.		ลั้งค้ำ : แก่นล้องเล็
ค้ำ				
ค้ำ	ค้ำ	<i>Albizia procera</i> Benth.		เปลือกใบ : รักษาโศทอบ และโ
ค้ำ	ค้ำ	<i>Psophocarpus tetragonolobus</i> (L.) DC.	ค้ำ กินเป็นผักสด หรือลวกจ้มน้ำพริก	บำรุงกำลังทำให้หัวจ้ขึ้น
ค้ำ	ค้ำ	<i>Cajanus cajan</i> (L.) Millsp.	กินผักสด	รากและเมค้ : ขั้บส้สวะ
ค้ำ	ค้ำ	<i>Streptocaulon juvenas</i> Merr.		ราก : กินแก้ปวดทง
ค้ำ	ค้ำ	<i>Deris scandens</i> (Roxb.) Benth	ยอดอ่อนกินเป็นจ้	เปลือก, ราก, ลั้งค้ำ : ขั้บส้สวะ แก่นปวดเมื่อยตามร่างกาย แก่น
ค้ำ	ค้ำ	<i>Cryptolepis buchanani</i> Roem. & Schult.		แก้ปวดเมื่อย
ค้ำ				
ค้ำ	ค้ำ	<i>Decaschistia parviflora</i> Kurz		ราก : แก้ส้รหำเล็ค้

ยี่ห้อ	พืช	<i>Punica granatum</i> Linn.	ผลไม้	เปลือก และผล : แดงหรือม่วง โคนมักแดง
เทียนขาวเปลือก	ผักชีลาว	<i>Anethum graveolens</i> Linn.	ใช้ประกอบอาหาร	ราก : ขาพวยชี่ตัวดี
เทียนบาน		<i>Impatiens balsamina</i> Linn.		ราก : พอกแผลถูกเสี้ยนตำ
เทียนอบใบทุ	ไต่	<i>Ficus microcarpa</i> Linn.f.		ใบผล แกะได้พริก
ธนิ์สาร	ลูกใต้ใบ	<i>Phyllanthus pulcher</i> Wall. ex Muell.		ใบ : รักษาโรคผิวหนัง
		Arg.		
นพทรี		<i>Peltophorum pterocarpum</i> (DC.)		แก่ประดง
นมนอย	คองแดง	Back. ex K. Hey	ผลกินได้	เปลือก, ลำต้น, ราก : ขำก้ำเช่น
นมแมว	กายนอย	<i>Cyathostemma micranthum</i> (A.DC.)		
		J.Sincl		
นมวัว	นมวัว	<i>Aitabotrys</i> sp.		
นอยหนา	หนากาเขียว	<i>Annona squamosa</i> Linn.		สมานแผล ทานเลือด มีวิตามินซี ขำเทา
นางแซ่ม		<i>Volkameria fragrans</i> Vent.		ราก : ขมิ้นสาละ
น้ำใจใคร	อีกคว้านี่	<i>Oxal scandens</i> Roxb.		เปลือก : แกะโรได้พริก
นุ่น	จันทน์	<i>Bombax vailantii</i> Hochr.		ดอก : ดอกแพงปรุขาวหอม
บอระเพ็ด	เครือเขาสอด	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Miers ex Hook.f.		ผล : แกะไข แกะกระพวง

		et Thoms.			
บัวบก	ผักหนอก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urban	กินเป็นผักสด		หัวแก่ลดความดันโลหิต รักษาแผลเปื่อยแฉะบนใบ
บานบุรีเหลือง		<i>Allamanda cathartica</i> Linn.			เป็นยากระตุกหัวใจ เป็นยาถ่าย ขับน้ำดี
บุณนา		<i>Mesua ferrea</i> Linn.			แก้พิษงู
ใบมะขวิด		<i>Argyrea nervosa</i> (Burm.f.) Bojer			ราก : ขับเลือด น้ำเหลืองเสีย
ป					
ประคบอบอด					เปลือก : แก้ใจ
ประทัดใหญ่					เป็นยาเจริญอาหาร และช่วยย่อยอาหาร
ประทัดใหญ่		<i>Quassia amara</i> Benn.			ใบ : แก้ไข้เบื่ออาหาร ช่วยเจริญอาหาร
ปลาไหลเผือก	เอ็นดอน	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack			แก้ไขกระดูก
ขี้เหล็ก	คันทรง				
เปเลาใหญ่	เปา	<i>Croton oblongifolius</i> Roxb.			ขับเลือดหลังคลอด
ศ					
ผกากรอง	ดอกฟ้า	<i>Lantana camara</i> Linn. and hybrid			
ผักรางคหัวเหวน	ผักลาด	<i>Spilanthes acmella</i> (L.) Murr			ดอกสีเหลือง : รักษาฝีในคอ คอมน้ำลาย และขับเสม
ผักเจ็ดศอก					แก้พิษงูเห่า
ผักคตไผ่	ผักปอด	<i>Monochoria hastata</i> (L.) Solms			ราก : ขับพิษร้อน ขับปัสสาวะ
ผักพวย		<i>Echinodorus</i> sp.	กินเป็นผักสด		ราก : แก้ไข้ลม
ผักเสี้ยน	ผักเสี้ยน	<i>Cleome gynandra</i> Linn.	ใช้ถอนรับประทาน		ใบ : แก้ปวดหัว ปวดหู ปวดเมื่อย
ผักหวานบ้าน	ผักหวานบ้าน	<i>Sauropus androgynus</i> (L.) Merr.	ยอดอ่อนนึ่งจมน้ำพริก		แก้ไข้โดยการต้มอาบ
ผ					
ฝรั่ง	หนามเสี้ยน	<i>Psidium guajava</i> Linn.	ผลไม้		แก้ท้องเดิน บิด และระงับกลิ่นปาก

ฝักร	ฝักร	Caesalpinia sappan Linn.	เมล็ดกินได้	รักษาโรคพืช	แก้โรค
พญาใบ	ส้มแดง	Hesperethusa crenulata (Roxb.) Roem.		ประกอบยาได้หลายอย่าง	
พริกขี้หนู	สามพันนา	Euphorbia tirucalli Linn.		ลำต้น : รักษาหูด	
พริกขี้หนู	พริกขี้หนู	Capsicum frutescens Linn.	ใช้ประกอบอาหาร	ผล : ขับเสมหะ	
พริกขี้หนู	กนถาย	Rhodamnia dumetorum (DC.) Merr.&Perry		ใบ : แก้ปากเปื่อย	
พริกขี้หนู		Crinum asiaticum Linn.		ดอกและลำต้น : แก้เลือดขัดกับลมชัก	
พริกขี้หนู		Mimusops elengi Linn.		ผล : ขับพิษ	
พริกขี้หนู		Ardisia colorata Roxb.		บำรุงหัวใจ และแก้เจ็บคอ	
พริกขี้หนู		Scaphium macropodium Beaumee		เปลือก, ลำต้น : รักษาโรคเกี่ยวกับท้อง	
พริกขี้หนู		Oroxylum indicum (L.) Kurz	ผักเผ่าไฟใช้เป็นผักจิ้ม	ผล : เชื้อราเป็นแผลในลำคอ ขับเสมหะ	
พริกขี้หนู		Cissus quadrangularis Linn.		แก้ท้องร่วง ขับเสมหะ	
พริกขี้หนู				ลำต้น : รักษาโรคผิวหนัง	
พริกขี้หนู					
พริกขี้หนู	หนากลิ	Cucurbita moschata Decne.	ขูดค้อน ผลและดอกใช้ปรุงอาหาร	ราก : ขับพยาธิไส้เดือน	
พริกขี้หนู	พริกขี้หนู	Andropogon paniculata (Burm.f.) Nees	ผลใช้ทำของหวาน	ขับพยาธิไส้เดือน บำรุงโลหิต	
พริกขี้หนู				เป็นยาครอบจักรวาล แก้ไข้ เจ็บคอ ค้ำค้ำค้ำค้ำ	
พริกขี้หนู					
พริกขี้หนู	หนากลิ	Citrus hystrix DC.	ผลและใบปรุงอาหาร	พอกแผลสด ขับลม	

มะลัด้าหาง	หมากหล้า	Adenanthera pavonina Linn.	ยอดอ่อนกินเป็นผัก เมล็ดกินได้	ใบ : คมแกปวดขอ
มะกอก	บักกอก	Spondias pinnata (Linn.f.) Kurz	ยอดอ่อนกินเป็นผัก ผลใช้ปรุงอาหาร รากจากคนอนกินเล่น	เมล็ดแก่ห้หอบ ใบเป็นยาขับพยาธิ เปลือก, ใบ, ผล, ยาง : แก้บิดธาตุพิการ
มะกอกเกลื้อน	กอกเหลียม	Canarium subulatum Guill.	ผลต้องใช้ทำอาหารแทนหม่นเลียบ	ผล : เป็นยาฆ่า
มะกอกเหลียม	กอกเหลียม	Canarium subulatum Grill.		เปลือก ขับเสมหะ
มะกอกขาว	กอกขาว	Abutilon indicum Sweet		ลำต้น : บำรุงโลหิต ขับลม
มะเดื่อ	เกีย	Diospyros mollis Griff.		ผล : ยาลาพยาธิ
มะขาม	บักขาม	Tamarindus indica Linn.	ยอดอ่อนใช้ปรุงอาหาร ผลกินได้	เมล็ดเป็นยาถ่ายพยาธิไส้เดือน ใบใช้ต้มแก้ผดผื่นคัน
มะขามแขก		Cassia angustifolia Vahl		ใบ ผักถอน : เป็นยาระบาย
มะขามป้อม	ขมป้อม	Phyllanthus emblica Linn.	ผลไม้	เปลือกลำต้น : แก้บิด
มะขามเต	เต	Sindora siamensis Teijsm. ex Miq.		ผล : แก้ท้องอืด
มะดัน	กะดัน	Garcinia schomburgkiana Piere	ผลไม้ และใช้ปรุงอาหาร	ผล : คมแกลือลือใส่ แก้เด็กเป็นเรง
มะคูน	คูน	Aegle marmelos (L.) Corr.	ยอดอ่อนกินเป็นผัก ผลทำขนมหวาน	ใบ : แก้ประจำเดือนผิดปกติ
มะนาว	หมากนาว	Citrus aurantifolia (Christm. & Panz.) Swing.		ใบ : รักษาหลอดลมอักเสบ
มะพิบับดง	ลิ้นทาง	Diospyros ebreioides Wall. ex G. Don		ราก : รักษาโรมาลาเรีย แก้ท้องเสีย บิด
มะพลก	หมากพลก	Parinari anomensis Hance	เมล็ดกินได้	บำรุงธาตุ ขวเจืออาหาร
มะม่วงป่า	มะม่วงป่า	Mangifera indica Linn.	ยอดอ่อนกินเป็นผัก ผลกินได้	เปลือก ขับเสมหะ และโรคลักปิดลักเปิด
มะยม	หมากยม	Phyllanthus acidus (L.) Skeels	ยอดอ่อนกินเป็นผัก ผลกินได้	ยาถ่าย

มะละกอ	หมากหุง	<i>Carica papaya</i> Linn.	ผลใช้ปรุงอาหาร หรือกินเป็นผลไม้	รากและก้านใบ : ขับปัสสาวะ
มะลิ	มะลิ	<i>Jasminum sambac</i> Ait.		ปรุงยาหอมแก้ไข้
มะเขือเทศ	หมากแข้ง	<i>Solanum santhwongse</i> Craib	ใช้ประกอบอาหาร	ผล : แก้ไข้ รักษาเบาหวาน
มะหาด	หาด	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.		ลำต้น : ยาตาพยาธิ แก้ไข้
มะเขือขี้หมู	หมากเมตเตา	<i>Antidesma acidum</i> Retz.	ผลไม้	รักษาอาการตกขาว
แมงลัก	อืดู	<i>Ocimum basilicum</i> Linn.f. var. <i>citratum</i> Back.	ใบใช้ประกอบอาหาร หรือกินเป็นผัก	ผล : ขาระบาย ขับลม
โมกเครือ	เตอดิน	<i>Aganosma marginata</i> (Roxb.) G. Don.		ลำต้น : แก้ปวดง
โมกเครือ	ไสดิน	<i>Aganosma marginata</i> (Roxb.) G. Don.	ยอดอ่อนกินเป็นผัก	ใบ : แก้บิด รักษาฝีภายใน และไตพิการ
โมกขาว	หมากหุบ	<i>Mimosa pudica</i> Linn.		แก้พิษ ไตพิการ
ขมิ้น				
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Morinda citrifolia</i> Linn.	ใบและผลอ่อนใช้ประกอบอาหาร	ใบ : แก้คลื่นไส้อาเจียน
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Tillacora triandra</i> Diels	นำต้นจากใบใช้ประกอบอาหาร	ราก : แก้ไข้ทุกชนิด
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Nicotiana tabacum</i> Linn.		แก้โรคผิวหนังและใช้เป็นยาแก้พิษ
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Nerium indicum</i> Mill.		เป็นยาแก้พิษ
ขมิ้น				
ขมิ้น		<i>Breynia glauca</i> Craib		แก้พิษร้อนใน
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Calotropis gigantea</i> R.Br.		ยาง : เป็นยาถ่ายอย่างแรง
ขมิ้น				
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Thunbergia laurifolia</i> Linn.	ดอกใช้ประกอบอาหาร	เปลือก ก : แก้ร้อนใน แก้ปวดบวมเมรั้ง ถอนพิษ
ขมิ้น	ขมิ้น			แก้พิษ แก้บิด
ขมิ้น	ขมิ้น	<i>Brucea javanica</i> (L.) Merr.		ลำต้น : แก้เจ็บท้อง แก้ไข้

ราชพฤกษ์	คุณ	Cassia fistula Linn.	เมล็ด, ลำต้น : ยาชับสมหะ	เปลือกใช้เคี้ยวกับหมาก
ละมุด	ละมุด	Manilara zapota (L.) P. Royen	ผลดิบแก่โรยกระเพาะ โดยนำมาเผาไฟรับประทาน	
ลิ้นหมับ	ลิ้นหมับ	Plumeria rubra Linn.	ดอก : ดอกแห้งปรุงยาหอมบำรุงหัวใจ	
ลิ้นหมับหรือ สิวาดี	ลิ้นหมับหรือ สิวาดี			
ลำโพงกาสลัก	ลำโพงกาสลัก	Datura metel Linn. var fastuosa Safford	รักษาโรคบิดวม และกลากเกลื้อน	
ลำโพงขาว	ลำโพงขาว	Datura metel Linn.	ลำต้น : แกะแฉลบวม อักเสบ	
เลื่อมมือง	เลื่อมมือง	Quisqualis indica Linn.	เมล็ด : ยาพิษยาลือเคือง	
เลี่ยน	เลี่ยน	Melia azedarach Linn.	เมล็ด : ขับพยาธิ และขับระดู	
โศกทางแดง	โศกทางแดง	Trigonostemon relaioides (Kurz) Craib	ราก, ลำต้น : แกะแฉลบวม แก้ปวดหัวข้างเดียว	
โศกต้น	โศกต้น	Derris elliptica (Roxb.) Benth.	พุ่มแดง	
วาเลีย	วาเลีย		แก้เวียนและขับลม	
วามาง	วามาง	Sansevieria cylindrica Bojer	ลำต้นบำรุงโลหิต	
วามางคำ	วามางคำ	Curcuma aromatica Salisb.	รักษาเมล็ดคันคัน	
วามไฟ	วามไฟ	Zingiber purpureum Rosc.	หน่อขับประจำเดือน รักษาโรคหัด หอบ หัวตำแล้วพอกแก้เกล็ดขี้ดอง แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ โดยตำให้ละเอียดแล้วนำมาพอกท้อง มีความเชื่อว่าถ้า นำหัวตำพอกกลากให้แหลม จะช่วยป้องกันผื่นได้ หัว : ทำน้ำมันใส่แผลแก้พิษ	
วามเทาเมฆ	วามเทาเมฆ	Curcuma aeruginosa Roxb.	แก้คันระดู	
วามหอมแดง	วามหอมแดง	Eleutherine americana Merr.	หัว : แก้ผื่นคันจุก เป็นยาชับลม	

				ส่วนเนื้อใต้ แก้วใสมันอ่อนลวก กินแก้โรคกระเพาะอาหาร อีกเสบ
วนทางจ๊ะ	วนทางแซ	<i>Aloe barbadensis</i> Mill		
วนทางซาง	วนทางซาง	<i>Belamcanda chinensis</i> (L.) DC.		ใบ : ระบายทอง เหงา : แก้ว
ส				
สบู่ดำ	บักเยา	<i>Jatropha curcas</i> Linn.		ลำต้น : รักษาโรคผิวหนัง กระตุกผุ แก่งกระดูกหัก
สบู่ปอ	สบู่ปอ	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	กินเป็นผักสด	ลำต้น : แก่งผิวหนัง กินเป็นยาขับปัสสาวะ
สบู่สม	สบู่สม	<i>Aganoneion polymorphum</i> Pierre ex Spire	ใช้ประกอบอาหาร	ราก : คมน้ำดื่ม แก่งท้องเกร็ง
สบู่ไทย	สบู่ไทย	<i>Terminalia chebula</i> Reiz.		ผล : ยาระบาย ขับเสมหะ แก่ง แก่ง
สบู่โอ	สบู่	<i>Citrus maxima</i> (Burm.) Merrill	ผลไม้	เปลือก : ทำยาหอม เนื้อ : ขับเสมหะ
สบู่ดง	สบู่ดง	<i>Elaeagnus latifolia</i> Linn.		เป็นยาถ่ายอย่างรุนแรง
สบู่ดง	สบู่ดง	<i>Clausena harmandiana</i> (Pierre) Pierre ex Guill.		ใบ : แก่งลำแดง
สบู่ดง	สบู่ดง	<i>Combretum quadrangulare</i> Kurz	เมล็ดตำใส่ขยอกกินเพื่อขับพยาธิ	เมล็ด : ขับพยาธิไส้เดือน ราก : แก่งไส้เดือน
สบู่ดง	สบู่ดง	<i>Cassipouita filiformis</i> Linn.	เด็ก	แก้พิษไข้หวัด
สบู่ดง	สบู่ดง	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	ผลไม้	แก้ท้องเสีย
สบู่ดง	สบู่ดง			ใบ : ขับปัสสาวะ และเป็นยาถ่าย ผล : แก่ง ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ ขับพยาธิ

สปีด	บันทึก			หัวจุก แกระสับ	
สถานะ	เดือนยาง	Chromolaena odorata (L.) King et Robins.		ใบ : คำผสมกับปูนพอกหมัด	
สถานะ		Clerodendrum inerme (L.) Gaertn.		ใบ : เป็นยาทาภายนอก รักษาโรคผิวหนัง	
สีเสียดหม้อ	สีเสียด	Acacia catechu (Linn.f.) Willd.		เปลือก, ใบ, ผล : รักษาอาการท้องร่วง	เปลือกใช้เคี้ยวกับหมาก
เสลดพังพอนตัวผู้		Barleria lupulina Lindl.		ใบ : แก้เลือด	
แสมสาร	ขี้เหล็กสาร	Cassia garrettiana Craib	ยอดอ่อนและดอกใช้ปรุงอาหาร	แก่น : ใช้เป็นยาระบาย ขับเสมหะ และขับธาตุ	
แสมสาร	ขี้เหล็กสาร			แก่น : ยาระบายท้อง	
แสลงใจ	คุดมแดง			ใบ, ลำต้น : มีฤทธิ์กระตุ้นประสาท มีพิษสูง	
แสลงพันเถา	แฉ่งพัน	Bauhinia pulla Craib		กายพยathi	
หญ้า					
หญ้าคา	หญ้าคา	Imperata cylindrica (L.) Beauv.		ราก : ขับปัสสาวะ แก้กระเพาะปัสสาวะอักเสบ	
หญ้าหนวดแมว	หนวดแมว	Orthosiphon gradiflorus Bolding		ทั้งต้น : แก้ปวดตามลำหลัง	
หญ้าแห้วหมู	หญ้าแห้วหมู	Cyperus rotundus Linn.		ใบ, ต้น : บำรุงธาตุ ลดไข้ ขับปัสสาวะ	
หนอนดอยยอก	สามสิบถีบ	Stemona tuberosa Lour.		ราก : พูกัญญา มาทิด เพา	
หนาด	หนาด	Inula poly gonata DC.		ราก : แก้ไข้ ขับพยาธิ	
หนาดใหญ่	หนาดใหญ่	Blumea balsamifera (L.) DC.		ใบ : แก้จุกเสียดแน่นเพื่อ	
หนามแดง	หนามพรหม	Cassia carandas Linn.		เปลือก : แก้ท้องร่วง แก้ปวดหู	
หนาว				ใบ : แก้ไข้เหือด ไซส์นิมิด	
				ผล : บำรุงกำลัง	
				ราก : แก้ไข้เหือด (มาสายจีนเสมอ)	
หนาว	หนาว	Lepisanthes senegalensis (Poir) Leenh.			
หวา	หวา	Syzygium cumini (L.) Skeels		แก้ปวดเมื่อย แก้ท้องร่วง	

พืชมงคล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ชื่อสามัญ	ลักษณะ	การขยายพันธุ์	การปลูก	การดูแลรักษา	การนำใบไปใช้
พืชมงคล	<i>Anoectochilus regalis</i> Sacc.	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Aporosa villosa</i> (Lindl.) Baill.	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Cinnamomum</i> sp.	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Atherolepis pierreii</i> Cost. var. <i>glabra</i> Kerr.	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Peltophorum dasyrachis</i> (Miq.) Kurz	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Clerodendrum serratum</i> (L.) Moon var. <i>wallichii</i> Clarke	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) Schott	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Hymenodictyon excelsum</i> Wall.	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล
พืชมงคล	<i>Costus speciosus</i> (Koen.) J.E. Smith	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล	พืชมงคล

แผนการสอนที่.....	
วันสอนที่..... มีนาคม 2540 เวลาเรียน 18 คาบ	
เรื่อง แม่	
หลักสูตรแกน เรื่องชีวิตในบ้าน กลุ่ม: สปช. หน่วยที่ 2 ชั้น ป.5 - 6	
สาระสำคัญ นักเรียนหลายคนมีปัญหาระหว่างบ้านไม่เข้าใจพ่อแม่ โดยเฉพาะการปฏิบัติตัวของนักเรียนหญิงบางคน	
สื่อไปในทางลบหลุดจากพ่อแม่ จำเป็นที่ต้องได้รับทราบข้อมูลทั้งแนวกว้างและแนวลึกเพื่อการสังเคราะห์	
องค์ความรู้สู่การปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมในครอบครัว	
จุดประสงค์	
- นักเรียนสามารถปฏิบัติตัวต่อพ่อแม่อย่างเหมาะสม เป็นผู้ค้ำชูบุตร - เป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาครอบครัวได้ตามเหตุ ผล และกาลเทศะ	
เนื้อหา ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูก (อุปสรรค ความสำเร็จ ปัญหา) ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก	
กิจกรรมการเรียนการสอน	
กิจกรรมนักเรียน	กิจกรรมครู
ขั้นเตรียม 1. อภิปรายห้องเพื่อเลือกวิทยากร และรูปแบบการศึกษา (วิทยากรก็คน ไครบ้าน นึกอย่างไร ไครรับผิดชอบ เดินทางอย่างไร) 2. อภิปรายออกเขียนใบงาน (ศึกษาอะไร อย่างไร) 3. ระดมสมองสร้างคำถามหลากหลาย 3. แบ่งกลุ่ม 4 - 5 คน และแบ่งความรับผิดชอบ (เลือกประธาน รอง ฯ เลขา และแบ่งความรับผิดชอบ ความใบงาน)	1. เสนอแนะเพิ่มเติมในการสร้างทาง เลือกที่เป็นไปได้ (ศึกษาชุมชนก่อน) 2. เตรียมหัวข้อเสริมในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ 3. เสนอแนะเพิ่มเติม 4. ดูแลความเรียบร้อย
ขั้นสอน ออกเดินทางศึกษาตามใบงาน	- ติดตามดูแลความเรียบร้อย และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ - สัมภาษณ์ข้อคิดเห็นของวิทยากร
ขั้นสรุป - รวบรวมข้อมูลแต่ละกลุ่มเป็นข้อมูลกลุ่ม โดยการอภิปราย และจกนั้นที่กรายงานส่งครู (รายงานกลุ่ม) - รายงานปัญหาและอุปสรรคของแต่ละกลุ่ม	ตรวจรายงาน ยกย่อง ชมเชย เสนอแนะ แก้ปัญหา

ภาคผนวก ค. (ต่อ)

สื่อการศึกษา สมุทบันทึกราชบัณฑิต

การประเมินการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจสอบ ร่วมกิจกรรม

ผลการประเมิน

นักเรียน

วิทยากร

บันทึกเพิ่มเติม

กิจกรรมต่อเนื่องหลังสอน

- นักเรียนแต่ละคนสรุปความรู้ที่ได้รับในการศึกษารั้วนี้ รวมทั้งข้อคิดและมุมมองต่าง ๆ
เสนอที่ประชุมห้อง และรายงานครูในขณะประชุม เพื่อสรุปความรู้ร่วมกัน เป็นแนวทางการปฏิบัติ
- ทดลองการปฏิบัติความรู้ใหม่ในชีวิตประจำวัน และรายงานพฤติกรรมประจำวันที่เกี่ยวข้องกับ
พ่อแม่ทุกวัน ตลอด 2 สัปดาห์ เพื่อครูจะได้ประจักษ์ในผลจริง และนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา
ในชีวิตได้จริง
- รายงานความ

ה'תש"ח

[The page contains dense handwritten Thai script.]

O. W. J. - 790/1064

10441' 22 N. 5 150° 50' 22 N

ကျမ်းစာအုပ် (ပုံနှိပ်စာ)

1. กล้วยน้ำว้า
 2. กล้วยไข่
 3. กล้วยหอม
 4. กล้วยเล็บมือนาง
 5. กล้วยตานี
 6. กล้วยหิน
 7. กล้วยน้ำว้า
- (กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ กล้วยหอม กล้วยเล็บมือนาง กล้วยตานี กล้วยหิน กล้วยน้ำว้า)

จาก นพ. ชัยอนันต์ ขจรนาค

ภาคผนวก ข.

แผนการสอน

ไปตัดยอดส่วนนอก เห็นหน้ากรรกรัง,
เพื่อนเขยวงนั่งฟัง อย่าสับขาตวัดให้หนักขึ้น

ผองน้ำพวยพลาต ผีเสื้อ=อาตม=สอโศก
พวงธนาพันใบ เห็นนกในคอกอยู่เป็นฝูง

ขี้ไม้มี หลานพันธน์ มีนสําคัญ ต่อชีวิต
พวงธนาพันธน์ วาชีวิตนี้หนักหนา

ฉบับ วันอาทิตย์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้จัดทำ: นายสมชาย ใจดี 5.1.1.1
วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้จัดทำ: นายสมชาย ใจดี 5.1.1.2
วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้จัดทำ: นายสมชาย ใจดี 5.1.1.3
วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้จัดทำ: นายสมชาย ใจดี 5.1.1.4
วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้จัดทำ: นายสมชาย ใจดี 5.1.1.5
วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้จัดทำ: นายสมชาย ใจดี 5.1.1.6

อิน ไทวัก

วันไหว้ครูให้ฉันนึกถึงหมาในวัด จันทนมา
 มาเห็นน้องประชม ตอนจะไหว้ครู ก็ได้ร้องเพลงในวัด
 นึกถึงหมาทำของดอกไม้ มาลัย นมด ทอดคน เพราะได้เข้า
 นรีอิม ๑ จากบ้านก็ไปรู้ วันหนึ่งนึกถึง หมาหนทาง เต็ม
 ไปด้วย ไหว้ หมา หมา หมา หมา หมา หมา หมา หมา หมา หมา
 มาโรงเรียน พอถึงในวัดรับของ ก็พากันเล่น ไข่ = ยุง
 จันทน มา น้อง นึก สอน นาน ไหว้ ได้ หมา หมา หมา

కృ. ప. 6 క. నం. ప. 2 ప. పా. ప. 4

ข้อ ๕ พ. 3 ส่วนที่ ๑๖ หน้า ๙๓ มาตรา ๔๒

29 21 20 25 21 21 20 27 26 25 21 27 27 26

ไต่เต้าขึ้น กิ่ง บาน ช่อ สักวัน มาบ คนก็ว่าปราชัยแล้ว :-

สรุป-ทาน เลี้ยงเอาของหัวเมืองจันทน์พอใจ

ข้อคิด ๖ ข้อ ๖ นี้ ไม่ได้เลขเพรา = ๖๖๖๖๖

ถ้า $\rho = \frac{v}{c}$ และ v คือ ความเร็วของวัตถุที่เคลื่อนที่

ภาคผนวก จ.

ที่สุดของความต้องการของเด็กคือ“ต้องการความเป็นผู้ใหญ่” สิ่งที่เราผู้ใหญ่ทุกๆไปต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กทุกๆไปก็คือ ต้องการให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ หรืออย่างน้อยที่สุดก็พอใช้ได้ แต่มีผู้ใหญ่ที่คนที่ตระหนักถึงความต้องการของทั้งสองฝ่ายร่วมกัน ในขณะที่ทำงานกับเด็ก เขาสมมุติว่าเด็กเป็นดินเหนียว ผสมอะไรต่ออะไรไปตามสูตร แล้วปั้นตามแต่ละช่วงต้องการปั้นหม้อ ไห โอ่ง หรืออื่นๆไปตามหน้าที่ เขาทำได้สำเร็จจริงหรือ แต่ผมมั่นใจว่า เขาได้ทำและกำลังทำอย่างนี้อยู่

การให้เด็กเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวของเขา ไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ พ่อ แม่ พี่น้อง เพื่อน ฯลฯ เรียนอย่างจริงจัง สังเกตพฤติกรรม ความเป็นอยู่ ความรู้ ความเห็น สิ่งที่เขาต้องการรู้ เด็กอยากรู้อะไรครูก็พา...ครูอยากให้เด็กรู้อะไรครูก็นำ...ตามอัธยาศัย แล้วหลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นในผมก็เกิดขึ้น ผมได้รู้ว่า “ความรู้ในโลกนี้สำหรับเด็กมีมากมายเหลือเกินรอบตัวเรา” แล้วแต่ก่อนผมมัวทำอะไรอยู่ ผมทำบาปให้กับเด็กบนมุมมองแบบครูเก่าๆของผม ผมผูกเด็กไว้กับหลักอันแข็งแรง ๕ หลัก เข้มงวดกวดขันเขาให้อยู่กับที่ที่เราผูก (เหมือนผูกลิงไว้กับหลักลิงมันก็จะเดินไปเดินมาจนกระทั่งเชือกที่ผูกมัดตัวเอง ขดจนเข้า จากเชือกยาวๆ หดสั้นเข้าจนรัดคอลิง) เด็กกำลังถูกเชือกที่ครูผูก หดเกลียวรัดเข้าทุกวัน เด็กทั้งประเทศกำลังเป็นอย่างนี้ “คุณครูครับ..เด็กกำลังถูกครูทารุณ เขาปัญญาอ่อนแล้วครับ”

ท่านเรียกร้องเหลือเกินให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ผันไปเถิดครับ ผันให้ตาลอย เพื่อไปให้เข็ด ถ้ากระบวนการเรียนการสอนไม่เปลี่ยนแปลงและเด็กยังไม่ถูกแก้มัด...แก้มัด ให้เด็กเกิดคุณครูที่เคารพ ให้เขาได้ค้นหาเองก่อนเป็นอันดับแรก แล้วส่วนอื่นๆเราก่อยมาระดมพลังกัน “การเรียนรู้เพื่อชีวิต ชีวิตเพื่อการเรียนรู้” มันไม่ใช่เรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ไม่ใช่เรื่องง่ายหรือเรื่องยาก แต่เป็นเรื่องของการก้าวเดิน เรามาเริ่มนับ ๑ เพื่อให้มี ๒...๓...๔... จนหาที่สุดไม่ได้ เพื่อสังคมของเราทันเถอะครับ เด็กเขากำลังรอผู้ใหญ่ที่๓จริงจัง จริงใจ เชื่อในความสำเร็จของสิ่งใหม่

อ.วิรัตน์ เกลี้ยงแสนเมือง
ร.ร.บ้านโคกสว่าง

เมื่อข้าพเจ้ารู้ว่าตัวเอง...โง่

๑๐ ปีที่แล้วที่ข้าพเจ้าคร่ำเคร่งอยู่กับอาชีพครู ก่อนนี้ข้าพเจ้าปลอบปลื้มและยินดีกับอาชีพนี้พอสมควร ความตื่นเต้น ความพิถีพิถันในการสอนของข้าพเจ้าอาจจะดูถดถอยลงไปบ้างในช่วงหลัง...แต่มันคงไม่ถึงกับแย่ซะทีเดียว...ครับ ข้าพเจ้าเป็นครูและมีหลายครั้งที่ข้าพเจ้าเข้าใจว่าข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ (ถึงแม้อาจไม่รู้จริงก็ตาม)

เมื่อประมาณต้นๆภาคเรียนที่ ๑ ของปีการศึกษา ๒๕๓๙ ข้าพเจ้าและเพื่อนครูอีกกลุ่มหนึ่งจาก ๔ โรงเรียน ในอำเภอสตึก ได้ถูกบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งประเมินตนว่า เป็นผู้รู้อย่างยิ่ง จาก เชียงราย กรุงเทพฯ และยะลา ชวนมาทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีวิธีการมากมาย หลากหลายวิธีการ สารพัดที่เด่นชัดที่สุดของกิจกรรมที่ว่านี้คือ "พยายามจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตัวนักเรียนเอง..."

การเริ่มต้นในครั้งนั้นทำให้ข้าพเจ้าและเพื่อนครูกลุ่มดังกล่าวได้มาซึ่งบทสรุปในขณะนี้ว่า การที่จะสร้างคนให้ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขนั้น น่าจะมีใช้การพรวนบอกในท้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ วันละหลายชั่วโมง อย่างที่เคยทำกันมาก่อนหน้านั้น ...และดูเหมือนกิจกรรมที่เรา กำลังทดลองดำเนินการอยู่นี้ เด็ก ชุมชน และครู ต่างมีความสุขและเข้าใจซึ่งกันและกันพอสมควร...อยากรู้ไหมครับว่า เรามีวิธีการดำเนินการกันอย่างไร ตามไปดูซิครับ

อ.สังเวียน ดีเวียง

ร.ร.ชุมชนบ้านดอนมนต์

หมายเหตุ

- ก. : เก็บข้อมูลชาวบ้าน
- ข. : ประชุมชาวบ้าน ครูอาจารย์ในโครงการ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อแนะนำโครงการ
- ค. : เก็บข้อมูลผู้บริหาร โรงเรียนในโครงการ
- ง. : ประชุม อบรมเพิ่มทักษะและเทคนิคแก่ครูในการดำเนินการสอน
- จ. : ประชุมสัณเฑียร โครงการพัฒนาการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน
- ฉ. : การทดลองดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของครูใน โครงการ
- ช. : การเก็บข้อมูลเด็กเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในเด็กนักเรียน
- ซ. : การนิเทศ เชื่อมการปฏิบัติงานของ โรงเรียนใน โครงการ
- ฌ. : เก็บข้อมูลเด็กกรณีศึกษาและผู้ปกครอง ครั้งที่ ๑ เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ความหลากหลายทางชีวภาพ และการศึกษา
- ญ. : การขยายเครือข่ายการเรียนรู้
- ฎ. : เก็บข้อมูลเด็กในระยะ Posttest เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- ฏ. : เก็บข้อมูลเด็กกรณีศึกษาและผู้ปกครอง ครั้งที่ ๒ เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ความหลากหลายทางชีวภาพ และการศึกษา
- ท. : ประชุมสังเคราะห์องค์ความรู้ โครงการพัฒนาการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน ๒ ครั้ง
- ฒ. : เก็บข้อมูลเด็กในระยะ Delayed-posttest เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ
- ณ. : ทำรายงานโครงการวิจัย
- ด. : ติดตาม เชื่อมโรงเรียนในโครงการอย่างสม่ำเสมอและใกล้ชิด